

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUKLARDA TEKNOLOJİ KULLANMA
DURUMLARININ EBEVEYNLERİNİN TEKNOLOJİ KULLANIM
ALİŞKANLIKLARI TEMELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Yeterlik Tezi

Arife ÖĞ

Eskişehir 2024

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUKLARDA TEKNOLOJİ KULLANMA
DURUMLARININ EBEVEYNLERİNİN TEKNOLOJİ KULLANIM
ALİŞKANLIKLARI TEMELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Arife ÖĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Özcan Özgür DURSUN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ocak 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

.....'nın “.....
.....” başlıklı
tezi .../.../20.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddeleri uyarınca,
..... Anabilim/Anasanat dalında Yüksek
Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir .

Unvanı Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) :

.....

.....

Üye :

.....

.....

Üye :

.....

.....

Üye :

.....

.....

Üye :

.....

.....

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırma, okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları ile ebeveynlerinin bu konudaki tutumları arasındaki ilişkiyi detaylı bir şekilde incelemektedir. Çalışma, karma bir yöntemle tasarlanmış olup, veri toplama sürecinde okul öncesi çocuğa sahip ebeveynlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nicel çalışma kapsamında, kolaylı örneklem ile belirlenen 100 ebeveyne sosyo-demografik bilgi formu, problemli medya kullanım ölçeği ve sosyal medya bağımlılığı- yetişkin formu uygulanmıştır. Nitel çalışma ise amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenen 15 kişilik bir ebeveyn grubuyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verileri içermektedir. Nitel veriler betimsel analiz kullanılarak, nicel veriler SPSS 22 istatistik programıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı ve katılımcıların çocuklarının problemli medya kullanımı arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Uygulanan ölçekler sonucunda, katılımcıların sosyal medya bağımlılığına sahip oldukları ve çocuklarının da problemli medya kullanımına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu durumun, ebeveynlerin cinsiyeti, mesleği ve ekonomik durumuyla ilişkisiz olarak bireylerin kişisel tercihlerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Ayrıca, ailedeki çocuk sayısının artmasının hem ebeveynlerde hem de çocuklarda sosyal medya bağımlılığını ve internet kullanımını azalttığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ebeveynler, çocuklarının internet kullanımını çeşitli yöntemlerle sınırladıklarını belirterek bu kısıtlamaların amacını belirlemenin önemli bir tedbir olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmada nitel ve nicel veriler birbirini desteklemektedir. Araştırma, teknoloji kullanım alışkanlıklarının aile içindeki dinamiklere bağlı olarak şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Sosyal medya kullanımı, çocuklarda teknoloji kullanımı, ebeveynlerde sosyal medya bağımlılığı,

ABSTRACT

This research thoroughly examines the relationship between the technology usage habits of preschool children and the attitudes of their parents on this matter. The study is designed using a mixed-method approach, and interviews were conducted with parents of preschool children during the data collection process. In the quantitative aspect of the study, a socio-demographic information form, problematic media usage scale, and social media addiction-adult form were administered to 100 participants through convenience sampling. The qualitative part involves data obtained from semi-structured interviews with a purposively selected group of 15 parents. Thematic analysis was applied to analyse qualitative data, while quantitative data were analysed using the SPSS 22 statistical program. The findings of the research indicate a relationship between parents' social media addiction and their children's problematic media usage. As a result of the applied scales, it emerged that participants have social media addiction, and their children also exhibit problematic media usage. This situation was determined to be independent of the parents' gender, occupation, and economic status, originating from individuals' personal preferences. Additionally, an increase in the number of children in the family was found to reduce both parents' and children's social media addiction and internet usage. Parents emphasized the importance of determining the purpose behind restricting their children's internet usage, stating that it is a significant precaution. The research combines qualitative and quantitative data, indicating that technology usage habits are shaped based on the dynamics within the family.

Keywords: Social media usage, technology usage in children, social media addiction in parents,

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmamın başarılı bir şekilde tamamlanmasında emeği geçen herkese en içten duygularıyla teşekkür etmek isterim. İlk olarak, değerli danışmanım Doçent Dr. Özcan Özgür Dursun'a, bu araştırma sürecinde gösterdiği derin uzmanlık, yönlendirme ve sabır için müteşekkirim. Kendisinin bilgeliği ve rehberliği, bu çalışmanın akademik derinliğine katkı sağlamıştır.

Aynı şekilde, bu tez çalışmasına gönüllü olarak katılan tüm değerli katılımcılara ve tez savunma jürisine de teşekkür etmek istiyorum. Katkılarınız ve değerli görüşleriniz, bu araştırmanın kapsamlılığını ve bilimsel değerini artırmıştır.

Akademik yolculuğumun en değerli noktalarından biri, ailemin sağladığı destek ve fedakarlıklardır. Bu sebeple, eğitim hayatım boyunca bana olan sürekli destekleri için sevgili aileme özel bir teşekkür sunmak istiyorum. Sizin sayenizde bu tez çalışması benim için çok daha anlam kazanmış ve başarıyla tamamlanmıştır. Bu süreçteki mücadelelerimde yanımda olmanız, beni motive etti ve bu başarıda sizin de payınız büyük.

Son olarak, bu tezin başarıyla tamamlanmasında katkısı olan herkese minnettarlığımı ifade etmek istiyorum. Bu çalışma, sadece bireysel çabaların değil, birçok kişinin katkılarıyla şekillenmiştir. Her birinizin emeği, bu akademik başarının temelini oluşturmuştur. Teşekkür ederim.

....../....../20....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

.....

(Öğrencinin Adı Soyadı)

İçindekiler

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
İKİNCİ BÖLÜM: ALANYAZIN	5
2.1. ÇOCUK GELİŞİMİ.....	5
2.1.1. Gelişim ile İlgili Kavramlar.....	6
2.1.2. Okul Öncesi Dönemin Kritik Özellikleri	7
2.1.3. Çocuk Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	12
2.2. ÖĞRENMEYE İLİŞKİN TEMEL KURAMLAR.....	15
2.2.1. Ekolojik Sistemler Kuramı.....	15
2.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	17
2.3. TEKNOLOJİ VE ÇOCUK GELİŞİMİ.....	18
2.3.1. Teknolojinin çocuk gelişimi üzerinde etkileri.....	19
2.3.2. Teknoloji kullanımında ebeveynin rolü	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	25
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	25
3.2. ARAŞTIRMANIN KATILIMCILARI	25
3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE VARSAYIMLARI.....	26
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	26
3.4.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	27
3.4.2. Sosyo-demografik bilgi formu	28
3.4.3. Problemlili medya kullanım ölçeği.....	29
3.4.4. Sosyal medya bağımlılığı ölçeği-yetişkin formu.....	29
3.4.5. Veri toplama araçlarının uygulanması.....	30
3.4.6. Verilerin analizi.....	30
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	32
4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ.....	32
4.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ NORMALLİK TESTİ SONUÇLARI	33
TOPLAM PUAN	35
4.3. ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ MEDYA KULLANIM DURUMLARI İLE SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	36

4.4. EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIKLARI İLE SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	40
4.5. ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ MEDYA KULLANIM DURUMLARI İLE EBEVEYNLERİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIKLARI ARASINDAKİ KORELASYONEL İLİŞKİ	46
4.6. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	46
4.7. EBEVEYNLERİN TEKNOLOJİK ALETLERİ KULLANMA ALIŞKANLIĞINI ANLAMAYA YÖNELİK SORULAR	48
4.8. EBEVEYNLERİN GÖZÜNDEN, ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİK ALETLERİ KULLANMA ALIŞKANLIĞINI ANLAMAYA YÖNELİK SORULAR.....	50
4.9. EBEVEYNLER İLE ÇOCUKLARININ TEKNOLOJİK ALET KULLANMA ALIŞKANLIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYİ ANLAMAYA YÖNELİK SORULAR.	54
BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	58
5.1. SONUÇ	58
5.2. TARTIŞMA.....	60
5.2.1.Ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları	60
5.2.2 Ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanımı hakkındaki görüşleri	63
5.2.3. Ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkileri ve rehberlik rolleri	66
5.3. ÖNERİLER.....	69
KAYNAKÇA	71
EKLER	1
ÖZGEÇMİŞ	7

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1 Katılımcıların sosyo-demografik değişkenlerine yönelik bulgular	32
Tablo 2 Problemlı Medya Kullanım Ölçeği ve Sosyal Medya Bağımlılığı (Yetişkin) Ölçeği normallik değerleri	34
Tablo 3 Normallik testi değerleri	35
Tablo 4 Ölçeklerin güvenirlilik analizi sonuçları	35
Tablo 5 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuk sayısı arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	36
Tablo 6 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile çocukların yaşları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	37
Tablo 7 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlik pozisyonu arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	37
Tablo 8 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin meslekleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	38
Tablo 9 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile eğitim durumları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	38
Tablo 10 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin aylık gelirleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	39
Tablo 11 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuklarının en sık kullandıkları görsel medya araçları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	39
Tablo 12 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocuk sayısı arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	40
Tablo 13 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocukların yaşları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	41
Tablo 14 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ebeveynlik pozisyonları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	42
Tablo 15 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile meslekleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	43
Tablo 16 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile eğitim durumları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	43
Tablo 17 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile aylık gelirleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	44

Tablo 18 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ebeveynlerin çocuklarının en sık kullandıkları görsel medya araçları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı	44
Tablo 19 Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiye dair pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı sonuçları	46
Tablo 20 Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular	46
Tablo 21 Teknolojik Aletleri Kullanma Amacına İlişkin Bulgular	48
Tablo 22 Teknolojik Aletleri Kullanma Alışkanlığına İlişkin Bulgular	49
Tablo 23 Çocukların İlk Kullandıkları Teknolojik Alete ilişkin Bulgular	50
Tablo 24 Çocukların Teknolojik Aletleri Kullanma sürelerine İlişkin Bulgular	51
Tablo 25 Çocukların Teknolojik Aleti Kullanma Zamanına İlişkin Bulgular	51
Tablo 26 Çocukların Kullandıkları Teknolojik Aletin Olumlu ya da Olumsuz Etkilerine İlişkin Bulgular	52
Tablo 27 Çocuğun Teknolojik Alet Kullanımının Sınırlanmasına İlişkin Bulgular	53
Tablo 28 Teknolojik Alet Kullanımında Çocukların Tepkilerine ilişkin Bulgular	54
Tablo 29 Ebeveynler ve Çocukların Teknolojik Aletleri Kullanım arasında ki Farklılıklar ve Benzerliklere İlişkin Bulgular	55
Tablo 30 Teknolojik Alet Kullanımının Çocuklara Vakit Kısıtlamaya İlişkin bulgular	56

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Günümüzde teknolojinin hızla evrim geçirmesi, çocukların teknolojiyle etkileşimini artırmakta ve bu durum, özellikle ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıklarıyla doğrudan bağlantılıdır. Çocuklar, ailelerinin teknolojiyi sıkça kullanması ve bu alana duydukları ilgi nedeniyle, küçük yaştan itibaren teknolojiye yönelmektedirler (Soylu, 2020).

Ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları, çocukların kendi teknoloji kullanım alışkanlıklarını belirlemede önemli bir etkidir. Çocuklar, ailelerini taklit ederek davranışlarını öğrenirler. Özellikle okul öncesi dönemde, çocukların teknolojiye ilgi göstermeleri, ebeveynleriyle ve yaşlılarıyla etkileşimde bulunma fırsatlarının azalmasından kaynaklanabilir (Karaduman, 2020; Kol, 2021).

Ebeveynlerin teknoloji kullanımının, çocukların gelişimine çeşitli etkileri vardır. Bilinçli ve dengeli bir şekilde teknoloji kullanıldığında, çocuklar sağlıklı alışkanlıklar edinebilirler. Örneğin, ebeveynlerin teknolojiyi belirli amaçlar doğrultusunda kullanmaları, çocukların oyun ve öğrenme amacıyla teknolojiyi etkili bir şekilde kullanmasını öğrenebilmelerini sağlar. Ancak, ebeveynlerin sürekli teknolojiyle meşgul olmaları, çocuklarda aşırı teknoloji bağımlılığına yol açabilir (Yıldız ve Kanak, 2021).

Ebeveynlerin rehberlik rolü, çocukların teknolojiyi etkili bir şekilde kullanma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanım alışkanlıklarını değerlendirmek ve gerektiğinde düzenlemek büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, çocukların ebeveynleri aracılığıyla gözlemledikleri davranışları taklit etme süreci, onların teknolojiye olan ilgi ve kullanma alışkanlıklarını şekillendirebilir (Ayaydın, 2016).

Bu çalışma, ebeveynlerin teknoloji kullanımının, çocukların teknoloji kullanımı üzerindeki etkileşimini anlamayı ve ebeveynler ile çocukların sağlıklı teknoloji kullanım bilinci kazanmalarını amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanma durumlarının, ebeveynlerinin teknoloji kullanım alışkanlıkları bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sırasıyla, ebeveynlerin gözünden çocukların teknolojiyle olan ilişkisini anlamak, ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik tutumlarını ve farkındalıklarını ortaya koymak ve bu iki durum arasındaki ilişkiyi anlamaya odaklanmıştır. Bu genel amaca ulaşabilmek için aşağıdaki araştırma sorularına ve alt sorularına yanıt aranmıştır:

1. Çocukların problemli medya kullanımı durumları ile;

- a. Ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı,
- b. Çocukların yaşı,
- c. Ebeveynlerin ebeveynlik pozisyonu (örneğin, anne, baba),
- d. Ebeveynlerin meslekleri,
- e. Ebeveynlerin eğitim durumu,
- f. Ailenin toplam aylık geliri
- g. Çocukların en sık kullandığı görsel medya araçları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?

2. Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılık durumları ile;

- a. Ailedeki çocuk sayısı
- b. Çocukların yaşı
- c. Ebeveynlerin ebeveynlik pozisyonu (örneğin, anne, baba)
- d. Ebeveynlerin meslekleri
- e. Ebeveynlerin eğitim durumu
- f. Ailenin toplam aylık geliri
- g. Çocukların en sık kullandığı görsel medya araçları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?

3. Çocukların problemlili medya kullanım durumları ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
4. Ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları nasıldır?
5. Ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanım alışkanlıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkileri ve rehberlik rolleri nelerdir?

Bu sorulara cevap vermek amacıyla hem nitel hem de nicel araştırma metotları beraber uygulanmıştır. Nitel araştırma 15 ebeveynle yapılan görüşmeleri kapsarken, nicel araştırma daha geniş bir örnekleme, 100 ebeveyne odaklanarak bir dizi anket ve ölçekle ebeveynlerin genel eğilim ve davranışlarını ortaya çıkartmıştır (EK1, E2, EK3).

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanma durumlarının ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları temelinde değerlendirilmesi üzerine odaklanmaktadır. Bu konunun araştırılması ve anlaşılması bir dizi önemli nedenle önem taşımaktadır:

- *Çocukların gelişimine olan etkisi:* Okul öncesi dönem, çocukların temel becerilerini kazandığı ve bilişsel, duygusal, sosyal ve dil gelişiminin hızla gerçekleştiği bir dönemdir (Karataş, 2015; Kol, 2021). Teknolojinin bu dönemdeki çocukların gelişimine olan etkisini anlamak, çocukların sağlıklı bir şekilde büyümelerini desteklemek için önemlidir.
- *Ebeveynlerin rolü:* Ebeveynler, çocukların yaşamında merkezi bir rol oynamaktadır (Sayan, 2016). Ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları ve tutumları, çocukların teknolojiyle olan ilişkisini etkileyebilir. Bu nedenle, ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik farkındalıklarının artırılması ve bilinçli bir şekilde yönlendirme yapmaları, çocukların sağlıklı teknoloji kullanım alışkanlıklarını geliştirmelerini sağlayabilir.

- *Risk ve fırsatlar:* Teknoloji kullanımı, çocukların gelişimine hem riskler hem de fırsatlar sunmaktadır. Doğru bir şekilde yönetildiğinde, teknoloji çocukların öğrenme deneyimlerini zenginleştirebilir ve gelişimlerini destekleyebilir. Ancak, aşırı ve yanlış kullanım durumunda çocukların sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimine olumsuz etkileri olabilir (Mustafaoğlu, vd., 2018). Bu çalışma, çocukların teknoloji kullanımıyla ilgili riskleri ve fırsatları değerlendirmek için önemli bir adım olacaktır.
- *Bilimsel literatüre katkı:* Okul öncesi dönemde çocukların teknoloji kullanımıyla ilgili sistematik araştırmaların eksikliği bulunmaktadır. Bu çalışma, bilimsel literatüre yeni bir bakış açısı getirecek ve okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanımıyla ilgili bilgi birikimini artıracaktır.

Sonuç olarak, "Okul Öncesi Dönemi Çocuklarda Teknoloji Kullanma Durumlarının Ebeveynlerinin Teknoloji Kullanım Alışkanlıkları Temelinde Değerlendirilmesi" çalışması, çocukların sağlıklı teknoloji kullanım alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik stratejilerin oluşturulmasına ve ebeveynlerin bilinçli bir şekilde teknoloji kullanımını yönlendirmesine katkı sağlayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM: ALANYAZIN

Bu araştırma okul öncesi dönem çocuk gelişimi ve teknoloji kullanımı arasındaki ilişkileri inceleyerek, özellikle okul öncesi dönemi çocuklarında teknoloji kullanma durumlarının ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları temelinde değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu bölümde, konuyla ilgili literatür okuması yapılmış, teknoloji kullanımı bağlamında çocuk gelişimi ve öğrenme ile ilgili teorik çerçeve oluşturulmuş, araştırmanın bağlamının daha iyi anlaşılmasına ve bulguların yorumlanmasına temel oluşturmuştur. Literatür bölümü sırasıyla şu konulara değinecektir: Çocuk gelişimi ve çocuk gelişimiyle ilgili kavramlar, okul öncesi dönemin kritik özellikleri, çocuk gelişimini etkileyen faktörler, öğrenmeye yönelik kuramsal çerçeve, teknolojinin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri, teknoloji kullanımında ebeveynin rolü.

2.1. Çocuk Gelişimi

İnsan gelişimi, bir organizmanın yaşam sürecindeki geri dönüşü olmayan değişimleri kapsayan bir süreçtir ve bireyin doğum öncesinden başlayarak yaşam boyunca devam eder ve fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal ve dil gibi çeşitli alanlarda ortaya çıkan niceliksel ve niteliksel değişiklikleri içerir. Gelişim, genellikle evreler ve aşamalar halinde incelenir ve bireyin yaşamındaki farklı dönemlerde karşılaştığı gelişimsel görevleri içerir (Yalçın, 2010).

Bireyin yaşamının döllenme anından başlayarak ölüm noktasına kadar olan süreci içine alan gelişim dönemleri, her biri belirli bir yaşam aşamasını temsil eden ve o döneme özgü belirgin özelliklere sahip olan evrelerdir. Bu dönemler, bireyin gelişimi ve uyum sağlaması için özel görevler veya zorluklar içerir. Görevlerin başarıyla tamamlanması, bireyin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine ve yaşamının bir sonraki evresine hazırlanmasına katkıda bulunur (Eroğlu ve Yurtal, 2014).

Yaşam süreci genellikle Çocuk Gelişimi, Ergen Gelişimi ve Yetişkin Gelişimi olmak üzere üç ana döneme ayrılır ve her dönemin kendine özgü gelişim prensipleri ve görevleri vardır (Yazgan vd., 2020). Çalışma, gelişimin erken çocukluk dönemine odaklanmaktadır. Gelişimi daha iyi anlayabilmek adına, aşağıda gelişimin temel kavramları ve ilkeleri açıklanmıştır.

2.1.1 Gelişim ile İlgili Kavramlar

Gelişim bir süreçtir ve bu süreç içinde farklı evreler ve aşamalar ortaya çıkar. Her bir evre, kendinden sonraki evreyi doğrudan etkiler. Bu nedenle, her gelişim evresinin dikkatlice incelenmesi ve bilinmesi önem taşır. Çünkü her evre, çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi için önemli dönüm noktalarını temsil eder (Yılmaz vd., 2002).

Gelişim aynı zamanda büyüme, olgunlaşma, öğrenme ve yaşantı sonucunda bireyde gözlenen nitelik ve nicelik boyutlarındaki değişiklikleri içerir (Aral ve Baran, 2011; Yazgan vd., 2020). Teknoloji kullanımı bağlamında, çocukların fiziksel olarak belli bir oranda büyümesi ve olgunlaşması beklenir.

Büyüme, gelişimle ilgili kavramlar olan ve genellikle birbiriyle karıştırılan “büyüme” ve “olgunlaşma” kavramları birbirinden farklı kavramlardır ve birbiri yerine kullanılması tam olarak aynı anlamı vermemektedir. Bireyin bedeninin ve organlarının boy, ağırlık ve hacim yönünden artışına denmektedir. Farklı zamanlarda vücudun farklı organlarında farklı hızda gelişebilir (Senemoğlu, 2012) Değişik gelişim dönemlerinde farklı hızda bedenin farklı bölümlerinde değişimler meydana gelir. Örneğin, doğum öncesi hücrelerin çoğalması, doğum sonrası boyun uzaması, kilonun artması, kalbin ve beyin ağırlığının artması gibi fizyolojik değişimler gelişimin niceliksel yönüdür (Aral ve Baran, 2011; Yazgan vd., 2020).

Olgunlaşma, insanın bedensel ve biyolojik yapı ve sistemlerinin bir dizi biyolojik değişiklikler sonrasında kendilerinden beklenen işlevleri yerine getirebilecek düzeye ulaşmasıdır (Siyez, 2021). Kalıtım tarafından kontrol edilir ve kalıtsal yapının izin verdiği sınırlarda gelişim gösterebilir, öğrenmeden ve çevre etkisinden bağımsızdır (Senemoğlu, 2012). Bir çocuk konuşabilecek olgunluğa gelmeden, ne kadar çok pratik yaptırılsa da çocuk konuşamaz.

Öğrenme, insanın kendi yaşantılarına dayalı olarak çevre ile etkileşimi ve bu etkileşim sonunda duygu, düşünce ve davranışlarındaki değişimdir (Siyez, 2021, s. 6). Tanımdan da anlaşıldığı gibi öğrenme bir davranış değişikliği meydana getirir. Bireyin çevresiyle kurduğu ilişki ve deneyimlerin ürünüdür. Örneğin; çocuğun düzgün kalem tutabilmesi için el ve parmak kas ve kemiklerinin yeterli büyüklüğe ve olgunluğa erişmesi yeterli değildir. Çocuk kalemin nasıl tutulduğunu görmeli, kalemi tutmaya çalışmalı ve doğru tutulduğunda geribildirim verilmelidir. Bu, gelişimin sağlanması için çocuğun

çevre ile belirli bir düzeyde etkileşimde bulunmasına yani öğrenmesine ihtiyacı vardır (Karaduman, 2020; Senemoğlu 2012). Çevre öğrenme fırsatları sunmuyorsa, çocuğun yeterince gelişmesi beklenemez. Bu nedenle, gelişimin sağlanmasında ebeveynlerin rolü önemlidir. Teknoloji kullanımı bağlanımında, çocuğun çevre ile etkileşimi, özellikle erken çocukluk döneminde aile içi etkileşim, çocuğun teknoloji ile tanışmasında ve kullanmasında oldukça etkili olacaktır.

Hazırbulunuşluk, çocuğun bilişsel, sosyal, fiziksel ve duygusal olarak belirli bir öğrenmeyi gerçekleştirmeye hazır olduğu bir durum olarak tanımlanabilir (Senemoğlu, 2012) Hazırbulunuşluk, olgunlaşmayı da içene alan bir kavramdır. Biyolojik olgunlaşmaya ek olarak, aynı zamanda o davranışın gerçekleştirilmesi için gerekli olan bilgi, becerileri ve güdülenmenin olduğu anlamına gelir. Öğrenmenin oluşması için bir önkoşuldur (Aral ve Baran, 2011; Yazgan vd., 2020).

Kritik dönem, gelişimde bireyin yaş değişkenine bağlı belirli becerileri kazanma ve öğrenme konusunda avantajlı olduğu dönemlere denir. Yaşa bağlı farklı kritik dönemler vardır ve her kritik dönemin gelişim görevleri vardır. Kritik dönem içerisinde bireyin gerekli gelişim görevlerini yerine getirmesi gereklidir. Kritik dönem çevre etkisinin en yoğun ve etkili olduğu zamanlardır (Aral ve Baran, 2011; Senemoğlu, 2012; Yazgan vd., 2020). Uygun çevre ve uyaranlar sağlanırsa gelişim görevleri daha kolay yerine getirilir fakat uygun çevresel faktörler ve uyaranlar sağlanmazsa gelişim görevlerinin yerine getirilmesi zaman alabilir ya da yeterince etkili olmaz.

Tarihsel zaman bireyin içinde yaşadığı zaman dilimi. Bu zaman diliminde gerçekleşen önemli olaylar, savaşlar, ilgiler, moda, teknoloji, düşünce akımları, yaşanan afetler vb. bireyin gelişimini, düşüncelerini, öğrenmelerini ve tutumlarını etkiler (Yazgan vd., 2020). Teknoloji kullanımı bağlamında, içinde yaşadığımız dönem çocukların teknoloji kullanımını kaçınılmaz kılmaktadır.

2.1.2. Okul Öncesi Dönemin Kritik Özellikleri

Çocuğun gelişimini anlama, onu tanıma ve gelişimini destekleme çabaları, çocuğun yaşamındaki her alanda olumlu etkiler yaratır. Bu nedenle, erken çocukluk döneminde çocuğu tanımak, gelişimsel özelliklerini bilmek ve çocuğa gelişimini destekleyici nitelikte eğitim vermek son derece önemlidir. 0-6 yaş aralığı, büyüme ve

gelişimin hızlı olduğu ve kritik bir dönem olarak kabul edilir. Bu dönemde çocuk, fiziksel, bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor becerilerinin temellerini atmaktadır (Karataş, 2015; Kol, 2021). Çocuğun bu dönemde kazandığı temel beceriler, sonraki yaşam dönemleri üzerinde derin etkiler bırakır.

Fiziksel büyüme, zihinsel yetenekler, dil becerileri, duygusal ve sosyal beceriler gibi alanlar arasında etkileşim vardır. Bu nedenle, çocuğun gelişimini anlamak ve desteklemek için tüm bu alanları dikkate almak önemlidir. Çocuğun gelişimini anlamak, onun özelliklerini ve ihtiyaçlarını tanımak demektir. Her çocuğun kendine özgü bir gelişim süreci vardır ve çocuğun bireysel farklılıklarını anlamak ve ona uygun bir eğitim sunmak önemlidir. Gelişimi desteklemek, çocuğun potansiyelini en üst düzeyde gerçekleştirmek için çaba harcamak demektir. Bu durum, çocuğa uygun yaşam ortamları sağlamak, zengin deneyimler sunmak, oyun ve etkinlikler aracılığıyla öğrenme fırsatları sunmak, duygusal desteği sağlamak anlamına gelir (Deniz, 2019; Oğuz ve Kutluca; Tunceli ve Zembat, 2017). Bu dönem, çocukların temel becerileri kazandığı ve kişisel gelişimlerinin temellerinin atıldığı kritik bir süreçtir. Bu dönemdeki çocukları her yönüyle anlayabilmek adına, aşağıdaki bölümlerde erken çocukluk dönemi gelişimi ve bu gelişimin alanları detaylı şekilde açıklanmıştır.

Fiziksel ve Psiko-motor Gelişim, insan vücudunu oluşturan organların büyümesini ve gelişimini, boyun uzamasını, kilo artışını, kemiklerin gelişimini, dişlerin çıkmasını ve değişimini, kasların gelişimini, beyin ve diğer sistemlerle (sinir, sindirim, dolaşım, boşaltım, solunum vb.) duyu organlarının gelişimini kapsayan bir süreçtir. Fizyolojik değişikliklerle birlikte gerçekleşir ve bu nedenle ölçülmesi ve değerlendirilmesi kolaydır (Eroğul vd., 2014, s.49). Erken çocukluk döneminde, fiziksel gelişim hızı bebeklik dönemine göre yavaşlar ve sinir sistemi ve duyu organları büyük ölçüde gelişimini tamamlar ve motor becerileri, koordinasyon ve denge yetenekleri bu dönemde önemli ölçüde ilerler. Bu dönemde çocuklar, daha koordineli ve denge sağlayabilir hale gelirler. Büyük kas gruplarını kullanarak koşma, zıplama, top atma gibi motor becerilerini geliştirirler (Güzen, 2021; Körükçü, 2020).

Bilişsel Gelişim, çevremizi öğrenme ve anlama süreçlerini içeren zihinsel etkinlikleri ifade eder ve düşünme (thinking) terimiyle neredeyse eş anlamlıdır (Aydın, 2014). Zihinsel gelişim, beyin ve sinir sisteminin gelişimi ile bireyin çevresine uyum sağlamasına yardımcı olan deneyimlerin bir kombinasyonudur. Bilişsel güç, insanı insan

yapan özelliklerden biridir. Zihinsel gelişme ile, soyut düşünme, mantıksal akıl yürütme, varsayımsal durumları düşünme ve daha karmaşık örgütlenme gibi yetenekler gelişir (Şahin, 2016). Okul öncesi dönemde çocuklar; sayıları tanıma, renkleri ayırt etme, basit şekilleri tanıma gibi temel matematiksel ve bilişsel becerileri kazanırlar. Keşfetme ve soru sorma isteği artar. Bu alanda çocukların merak duygusu desteklenmeli, keşfetme ve sorgulama yetenekleri teşvik edilmelidir.

Sosyal-Duygusal ve Kişilik Gelişimi, çocukların duygusal- sosyal gelişimleri duyguları tanıma, duyguları anlama, duyguları ifade etme, kontrol etme, başkalarıyla iletişim ve etkileşim kurma becerilerinin gelişmesiyle oluşan bir süreçtir. Okul öncesi dönemde çocuklar, sosyal ilişkiler kurma ve sosyal becerilerini geliştirmeye başlarlar. Arkadaşlarıyla etkileşimde bulunma, paylaşma ve iş birliği yapma gibi beceriler bu dönemde şekillenir. Sosyal-duygusal gelişim, çocukluk döneminden başlayarak yaşam boyu devam eder. Sosyal-Duygusal gelişim anne ve babadan gelen kalıtım ve içinde bulunulan gelişim döneminin özelliklerinden doğrudan etkilenmekle beraber aile ve çocuğun içinde doğduğu sosyal ortamdan da etkilenir (Soylu ve Meydan, 2016). Çocuğun duygusal gelişimini desteklemek için, duyguları anlama, ifade etme ve düzenleme yetenekleri kritik öneme sahiptir ve özellikle de okul öncesi dönemde çocuğun duygusal gelişimi için ebeveynin çok önemli bir rolü vardır (Erden, 2017; Öngider, 2013).

Bandura'nın öğrenme teorisi, toplumsal davranışların öğrenilmesinde doğrudan pekiştirmenin yanı sıra başkalarının davranışlarını izlemenin de önemli bir rol oynadığını savunur. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, fotoğraf, video görüntüleri ve canlı yayınlar gibi araçlar sayesinde insanlar istedikleri konuları izleyerek hızla öğrenebilir hale gelmişlerdir. Bu durum, modellemeye dayalı öğrenme teorisinin giderek daha etkili hale geldiğini göstermektedir. Sigmund Freud'un psikoseksüel kişilik kuramı ise günümüzde hala bazı konuları açıklamada geçerliliğini korumaktadır. Freud'a göre insan doğuştan kötüdür ve cinsellik ve saldırganlık dürtüleriyle doğar. Özellikle çocukluk döneminde bilinçdışı öğrenmeler, fiziksel ve içgüdüsel dürtüler ile olumsuz ebeveyn tutumları, kişilik oluşumunda önemli bir rol oynar. (Eroğul vd., 2014; Soylu, 2020).

Bee ve Boyd'un tanımına dayanarak, kişilik bir bireyi diğerlerinden ayıran ve diğer insanlarla ilişkilerinde gözlendiği, görece kalıcı tepki ve etkileşim örüntülerini ifade eder. Kişilik, bireyin doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünüdür.

Kişilik; zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel özelliklerin sürekli olarak sergilediği yönleri içerir.

Kişilik gelişim süreci, çeşitli teoriler tarafından açıklanmıştır. Bu teoriler, genellikle insan gelişiminin belirli bir alanına odaklanarak, bu gelişimi diğer alanlarla bütünleşik bir şekilde açıklamaya çalışır. Çocukluk döneminin, özellikle ilk 3-5 yılın, kişilik gelişimi üzerinde büyük bir etkisi olduğu konusunda birçok teori birleşmektedir. Bu dönemde çocuk, çevresiyle olan etkileşimleri ve deneyimleri yoluyla kişilik özelliklerini şekillendirmeye başlar. Aile, okul, arkadaşlar ve diğer çevresel faktörler, kişilik gelişiminde önemli bir rol oynar. Örneğin, çocuğun aldığı sevgi, destek ve olumlu pekiştirmeler, onun benlik saygısı ve güven duygusunun gelişimini etkiler (Özdemir ve Ramazan, 2012).

Dil Gelişimi: İnsanlar sosyal varlıklar olduğu için birbirleriyle etkileşimde bulunma ve iletişim kurma ihtiyacı duyarlar. İletişim kurmanın temelinde, bireyin duygularını ve düşüncelerini karşı tarafa açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etmesi yatar. Dil gelişimi doğumdan itibaren başlar ve yaşam boyunca devam eder. Okul öncesi dönemde çocukların Dil becerileri önemli ölçüde artar. Kelime dağarcığı genişler, cümle yapıları karmaşıklaşır ve iletişim becerileri güçlenir. Hikâye anlatma, soru sorma ve cevap verme yetenekleri gelişir (Aksoy ve Baran, 2020). Sonuç olarak çocuklar, sosyal ilişkileri daha iyi anlamaya başlarlar.

Öz Bakım Becerileri: Okul öncesi dönem, çocukların temel öz bakım becerilerini kazandığı kritik bir evredir. Çocuklar bu dönemde; giyinme ve soyunma gibi temel giyim becerilerini öğrenirler, düğme ilikleme, fermuar kullanma gibi yeteneklerini geliştirirler. Aynı zamanda, tuvalet alışkanlıkları da bu dönemde önemli bir aşama olarak karşımıza çıkar. Tuvalet eğitimi sırasında çocuklar, kendi altını değiştirme ve temizlik konularında bağımsızlık kazanırlar. Yemek yeme alışkanlıkları da okul öncesi dönemde şekillenir. Çocuklar, kendi tabaklarından tek başlarına yemek yeme, çatal ve kaşık kullanma gibi temel yemek becerilerini öğrenirler. Ayrıca, diş fırçalama, ellerini yıkama, saç bakımı gibi hijyenik alışkanlıklar da bu dönemde öğretilir (Deniz, 2019; Can-Yaşar, 2020). Bu temel öz bakım becerileri, çocukların günlük yaşamda kendi ihtiyaçlarına yanıt verebilmelerini sağlayarak bağımsızlık duygularını güçlendirir. Ebeveynler ve öğretmenler, çocukların bu becerileri adım adım öğrenmelerine rehberlik ederek destek olmalıdırlar.

Oyun: Okul öncesi dönem, çocuk gelişiminin temellerinin atıldığı ve birçok önemli becerinin kazanıldığı kritik bir evre olarak kabul edilir. Bu dönemde oyun, çocukların öğrenmelerini destekleyen temel bir araçtır ve bu dönemde oyun, çocukların genel gelişiminde merkezi bir rol oynar. Oyun, çocuklara sosyal beceriler kazandırmanın yanı sıra, hayal güçlerini kullanarak düşünme ve problem çözme yeteneklerini de güçlendirir. Fiziksel gelişim açısından, oyunlar çocukların motor becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur; koordinasyon, denge ve çeviklik gibi temel yetenekleri pekiştirir. Sosyal açıdan, oyunlar çocuklara arkadaşlarıyla etkileşimde bulunma, iş birliği yapma, paylaşma ve kurallara uyma gibi sosyal beceriler kazandırır. Duygusal gelişimde, oyunlar çocukların duygusal deneyimlerini anlamalarına ve ifade etmelerine olanak tanır. Ayrıca, bilişsel gelişimde oyunlar, problem çözme yetenekleri, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünceyi güçlendirir. Dil gelişimi açısından, oyunlar çocukların iletişim becerilerini artırır ve dil becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunur (Pehlivan, 2014). Dolayısıyla, okul öncesi dönemde oyun, çocukların çok yönlü gelişimine önemli katkılarda bulunan etkili bir öğrenme aracıdır. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde oyunun önemi vurgulanır ve çocukların bu dönemde oyun aracılığıyla öğrenmeleri teşvik edilir.

Bağımsızlık Kazanma: Okul öncesi dönem, çocukların bağımsızlık kazandığı ve küçük sorumluluklar alarak kendi başlarına kararlar vermeyi öğrendikleri önemli bir süreçtir. Bu evre, çocukların kişisel gelişimlerinde temel taşları oluşturur. Bu dönemde, çocuklar giyinme, soyunma, oyuncakları düzenleme gibi günlük yaşam becerilerini öğrenirler (Güzen, 2021). Kendi ihtiyaçlarını karşılama sürecinde, küçük sorumlulukları üstlenmek, özgüvenlerini artırarak bağımsızlık duygularını pekiştirir. Ebeveynler ve eğitimciler, çocuklara bu dönemde sorumluluk verirken destekleyici olmalı, onların gelişimine uygun görevler vermeli ve bu süreçte onları yönlendirici bir rol üstlenmelidir (Körükçü, 2020; Delikanlı,2019). Bu sayede çocuklar, kendi potansiyellerini keşfederken, bağımsızlık ve sorumluluk duygularını güçlendirirler.

Yukarıda yazılan açıklamalar, okul öncesi dönemin çocuk gelişimi üzerindeki kritik etkilerini vurgular. Okul öncesi dönem yoğun bir öğrenme ve gelişim dönemidir. Çocuğun erken çocukluk döneminde edindiği deneyim ve öğrenmeler çocukların ilerleyen yaşamlarında daha karmaşık öğrenme ve gelişim süreçlerini destekler. Bundan dolayı bu dönem öğrenmenin ve gelişimin nelerden etkileneceği ve nasıl bir öğrenme sürecinin çocukları destekleyeceğini bilmek ve anlamak önemlidir.

2.1.3. Çocuk Gelişimini Etkileyen Faktörler

Çocuğun gelişimi, çocuklarda büyüdükçe ve olgunlaştıkça meydana gelen fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal değişiklikleri ifade eder. Bu değişiklikler hızlı bir hızda gerçekleşir ve genetik ve çevresel faktörlerin bir kombinasyonundan etkilenir. Kalıtım ve çevre arasındaki etkileşim doğum öncesinden başlamaktadır ve gelişim bu etkileşimin ürünüdür. Çocuk gelişimini etkileyebilecek birçok faktör vardır:

Kalıtım (Genetik), annenin yumurta hücresiyle babanın sperm hücresi birleşmesiyle döllenme meydana gelir ve zigot (döllenmiş yumurta) oluşur ve anne babadan alınan kalıtsal özelliklerle yaşam bu evrede başlar. Kalıtıma bağlı özelliklerin anne ve babadan çocuğa geçişi bu şekilde gerçekleşir. Bir çocuğun genetik yapısı, gelişiminde önemli bir rol oynar. Genetik, bir çocuğun göz rengi, boyu ve belirli sağlık koşullarına duyarlılığı gibi kalıtsal fiziksel ve davranışsal özelliklerini belirler. Çocuğun doğum öncesinden başlayarak doğum sonrası gelişiminin düzenli ve normal olabilmesi için ilk koşul çocuğun sağlıklı bir genetik yapıya sahip olmasıdır (Yazgan vd.,2020; Senemoğlu, 2012).

Çevre, çocuğun büyüdüğü ortamı temsil eder ve bir çocuğun büyüdüğü ortam onun gelişimi üzerinde önemli bir etkisi vardır. Çevre, hem havanın, suyun ve konutun kalitesi gibi fiziksel çevreyi hem de çocuğun çevresindeki insanların değerleri, inançları ve davranışları dahil olmak üzere sosyal ve kültürel çevreyi içerir. Gelişimi etkileyen çevresel faktörlerde ilk ve en önemli unsur “aile”dir. Aile, anne babanın çocuk yetiştirme tarzları, ailenin parçalanması, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, beslenme özellikleri, yaşanan bölgenin iklim yapısı, beslenme özellikleri, televizyon, internet, teknoloji vb. olarak çevresel faktörler kendi içerisinde çeşitlenmektedir. Ebeveynlik ve bir çocuğun yetiştirilme şekli, çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Çocuklarını besleyen, destekleyen ve gelişimine dahil olan ebeveynler, çocuklarının tam potansiyeline ulaşmasına yardımcı olabilir (Senemoğlu, 2012; Kol, 2011). Diğer bir çevresel faktörlerden birisi beslenmedir. Bir çocuğun gerekli besinleri almasının gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Doğru beslenme almayan çocuklar, fiziksel ve bilişsel gelişimde gecikmeler yaşayabilir (Senemoğlu, 2012). Yine çocuğun eğitimi, gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Yüksek kaliteli eğitim ve öğrenme fırsatlarına erişimi olan çocukların tam potansiyellerine ulaşma olasılıkları daha yüksektir (Öngider, 2013). Bir diğer çevresel etken tarihsel zaman yani bireyin içinde

yaşadığı zaman dilimidir. Bu zaman diliminde gerçekleşen önemli olaylar, savaşlar, ilgiler, moda, teknoloji, düşünce akımları, yaşanan afetler vb. çocukların gelişimini, düşüncelerini, öğrenmelerini ve tutumlarını etkiler (Senemoğlu, 2012; Yazgan vd., 2020). Şu an içinde yaşadığımız zaman diliminde de özellikle teknolojin yaygınlaşması ve internetin ulaşılabilir olması birçok alanı etkilediği gibi çocukların gelişimini de etkilemektedir.

Ebeveyn tutumu, çocuğun gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir. İlgili, sevgi dolu ve destekleyici bir ebeveynlik tutumu, çocuğun duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimini olumlu yönde etkiler. İşte ebeveyn tutumunun çocuk gelişimine etkileri (Senemoğlu, 2012; Kol, 2011):

- **Duygusal gelişim:** Sevgi dolu bir ebeveyn tutumu, çocuğun duygusal ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olur. Çocuğun güven duygusunu geliştirir, özsaygısını artırır ve duygusal dengeyi sağlamasına destek olur. Aynı zamanda, ebeveynlerin çocuğun duygularını anlaması ve onlara karşı empati göstermesi, çocuğun duygusal zekasının gelişimini destekler.
- **Sosyal gelişim:** Ebeveynlerin çocuğa olan ilgisi ve tutumu, çocuğun sosyal becerilerini etkiler. Ebeveynlerin çocuğun sosyal etkileşimlerine önem vermesi, ona arkadaşlık becerilerini öğretmesi ve sosyal kuralları anlatması, çocuğun sosyal ilişkilerini geliştirmesine yardımcı olur. Ayrıca, ebeveynlerin çocuğa model olması, onun sosyal davranışlarını taklit etmesini sağlar.
- **Bilişsel gelişim:** Destekleyici bir ebeveyn tutumu, çocuğun bilişsel gelişimini teşvik eder. Ebeveynlerin çocuğun keşfetme isteğini desteklemesi, ona sorular sorması ve onun merakını beslemesi, çocuğun öğrenme becerilerini ve zihinsel yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olur. Ayrıca, ebeveynlerin çocuğun eğitime destek olması ve ona uygun öğrenme fırsatları sunması, akademik başarısını artırır.
- **Davranışsal gelişim:** Disiplinli bir ebeveynlik tutumu, çocuğun davranışlarını yönetmesine yardımcı olur. Ebeveynlerin sınırlar koyması, kuralları açıklaması ve tutarlı bir şekilde uygulaması, çocuğun davranışsal kontrolünü sağlamasına ve sorumluluk almasına yardımcı olur. Ayrıca, ebeveynlerin olumlu davranışları takdir etmesi ve olumsuz davranışlara

uygun bir şekilde tepki vermesi, çocuğun sosyal uyumunu ve öz bakım becerilerini geliştirmesine katkı sağlar.

Sonuç olarak, ebeveyn tutumu çocuğun gelişiminde kritik bir rol oynar. Sevgi dolu, destekleyici ve disiplinli bir ebeveynlik tutumu, çocuğun duygusal, sosyal, bilişsel ve davranışsal gelişimini olumlu yönde etkiler. Ebeveynlerin çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurması, onları anlaması ve ihtiyaçlarını karşılaması, çocuğun potansiyelini en iyi şekilde ortaya çıkarmasına yardımcı olur.

Ekonomik Durum, çocuğun gelişiminde önemli bir faktördür. Yeterli ekonomik kaynaklara sahip olmak, çocuğun sağlık, beslenme ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. Ekonomik durumun çocuk gelişimine etkileri (Yıldırım ve Koçak, 2016):

- Sağlık: Ekonomik durumu iyi olan aileler, çocuklarının sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırabilir. Düzenli sağlık kontrolleri, aşılar ve tedaviler, çocuğun fiziksel sağlığını korumasına ve geliştirmesine yardımcı olur.
- Beslenme: Sağlıklı beslenme, çocuğun büyüme ve gelişme sürecinde önemlidir. İyi bir ekonomik duruma sahip aileler, çocuklarına dengeli ve besleyici gıdalar sunma imkanına sahiptir. Yeterli ve dengeli beslenme, çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişimini destekler.
- Eğitim: Ekonomik durumu iyi olan aileler, çocuklarına kaliteli eğitim imkanları sağlayabilir. İyi bir okula gitme, kaynaklara erişim, özel dersler ve eğitici materyallere sahip olma gibi olanaklar, çocuğun bilişsel ve akademik gelişimini destekler.
- Çevre: Ekonomik durum, çocuğun yaşadığı çevreyi etkiler. İyi bir ekonomik duruma sahip aileler, daha güvenli ve destekleyici bir çevre sunabilir. Güvenli bir konut, parklar, sosyal etkinliklere katılım gibi faktörler, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini destekler.
- Fırsatlar: İyi bir ekonomik duruma sahip olmak, çocuğun fırsatlarla dolu bir çevrede büyümesini sağlar. Sanatsal, kültürel ve spor etkinliklerine katılım, seyahat imkanları, çocuğun yeteneklerini keşfetmesine ve ilgi alanlarına yönelmesine olanak tanır.

Gelişimi etkileyen faktörler doğrultusunda düşünüldüğünde, her çocuğun ve içinde yaşadığı sosyal çevre ve ailenin farklı ve benzersiz olması, onların teknoloji kullanım eğilimlerini ve alışkanlıklarını farklı şekilde etkilemesi beklenmektedir. Bu bağlamda, ebeveynlerin rolü, eğitim durumu, ekonomik geliri, çocuk sayısı gibi faktörlerin çocukların teknoloji kullanımı ve ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıklarına etkisinin de araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu yüzden ebeveynlere demografik bilgi formu uygulayıp, bu faktörlerin etkisini de araştırılmıştır.

2.2. Öğrenmeye İlişkin Temel Kuramlar

Okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanım alışkanlıkları ve öğrenme süreçlerini anlamak için, Ekolojik Sistemler Kuramı (Bronfenbrenner, 1979) ve Sosyal Öğrenme Kuramı (Ayaydın, 2016; Kol, 2021), önemli birer çerçeve sunmaktadır. Ekolojik Sistemler Kuramı, çocuğun gelişimini çeşitli çevresel katmanlar aracılığıyla değerlendirirken, Sosyal Öğrenme Kuramı, çocukların çevreleriyle etkileşimlerini vurgular. Bu bölümde, bu iki kuram açıklanarak, okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanımıyla ilişkilendirilecektir.

2.2.1. Ekolojik Sistemler Kuramı

Gelişim psikolojisinin önemli figürlerinden biri olan ve 1979'da geliştirdiği Ekolojik Sistemler Kuramıyla tanınan Uri Bronfenbrenner, bireyin çevresiyle olan etkileşimini anlamaya odaklanan bir yaklaşım geliştirmiştir. Ekolojik Sistemler Kuramı, bireyin gelişimini ve öğrenmesini anlamak için çeşitli çevresel etmenlerin rolünü vurgulayan bir teoridir. Bu kuram, bireyin gelişimini sadece kişisel özellikleriyle değil, aynı zamanda çeşitli sosyal çevrelerle olan etkileşimleriyle de açıklamaya çalışır (Aksel, 2009; Doğan, 2010).

Çocuklardaki teknoloji kullanımını Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı çerçevesinde ele almak, çocuğun teknolojiyle etkileşimini anlamak açısından faydalı bir perspektif sağlayabilir. Bu çerçeve, çocuğun teknoloji kullanımını çeşitli çevresel faktörler bağlamında değerlendirmeye olanak tanır. Bronfenbrenner (1979)'in Ekolojik Sistemler Kuramında çevresel etmenler beş ana katmanda yakından uzağa şu şekildedir:

1. **Mikro Sistem (Microsystem):** Çocuğun mikro sistemdeki doğrudan etkileşim alanları, aile ve arkadaşları içerir. Çocuğun ailesi, onun teknoloji kullanımını şekillendirebilir. Örneğin, aile içindeki teknoloji alışkanlıkları, çocuğun kendi kullanımını etkileyebilir. Aynı şekilde, arkadaş çevresindeki teknoloji kullanımı da çocuğun alışkanlıklarını etkileyebilir.
2. **Mezo Sistem (Mesosystem):** Çocuğun mikro sistemlerinin birbiriyle etkileşim içinde olduğu mezo sistemde, okul ve aile arasındaki etkileşim önemli olabilir. Örneğin, çocuğun okuldaki öğrenme deneyimleri ve teknoloji kullanımı, ailedeki teknoloji kullanım alışkanlıklarını etkileyebilir ve tam tersi.
3. **Ekzo Sistem (Exosystem):** Çocuğun doğrudan etkileşimde bulunmasa da yaşamını etkileyen dış çevresel faktörler, teknoloji kullanımını şekillendirebilir. Ebeveynlerin çalıştığı yerdeki teknoloji politikaları, çocuğun teknolojiye erişimini etkileyebilir.
4. **Makro Sistem (Macrosystem):** Çocuğun yaşadığı kültürel, toplumsal ve genel sosyal yapı, teknoloji kullanımını büyük ölçüde etkiler. Toplumun genel teknoloji altyapısı, eğitim politikaları ve kültürel tutumlar, çocuğun teknolojiyle olan ilişkisini etkiler.
5. **Krono Sistem (Chronosystem):** bireyin yaşamındaki zaman içindeki değişiklikleri ve bireyin gelişimi üzerindeki etkilerini ele alır. Zaman içindeki değişiklikler, teknoloji kullanımını da etkiler. Örneğin, teknolojinin hızlı evrimi ve yeni medya türlerinin ortaya çıkması, çocukların teknolojiyle etkileşimini farklılaştırabilir.

Bu bağlamda, Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı, çocukların teknoloji kullanımını incelediğinde, bireysel, sosyal, kültürel ve zamanla değişen faktörleri bir araya getirerek bu kullanımı anlamak için kapsamlı bir bakış açısı sunar. Bu, çocuğun teknolojiyle olan etkileşimini değerlendirirken, çeşitli çevresel etkenlerin etkileşimini anlamak için bir çerçeve sağlar.

2.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal Öğrenme Kuramı, Albert Bandura tarafından geliştirilmiş bir kuramdır. Bu kuram bireylerin çevresindeki diğer insanların davranışlarını, tutumlarını ve duygusal tepkilerini gözlemleyerek öğrendiklerini savunur. Okul öncesi dönemde teknoloji kullanımını bu kuram çerçevesinde değerlendirmek için şu noktalar göz önüne alınabilir (Ayaydın, 2016; Kol, 2021):

Modelleme (Modeling): Sosyal öğrenme kuramı, çocukların çevrelerindeki diğer bireyleri modelleyerek öğrendiklerini öne sürer. Okul öncesi dönemde çocuklar, ebeveynler, öğretmenler veya diğer çocuklar gibi rol modellerin teknoloji kullanımını gözlemleyerek bu davranışları benimseyebilirler.

Taklit (Imitation): Çocuklar, gözlemledikleri davranışları taklit ederek öğrenirler. Okul öncesi dönemde, çocuklar diğer insanların teknolojiyi nasıl kullandıklarını gözlemleyerek bu beceriyi öğrenme eğilimindedirler. Örneğin, bir ebeveynin tablet veya bilgisayar kullanımını gözlemleyen çocuk, bu davranışı taklit edebilir.

Sosyal İletişim (Social Interaction): Sosyal öğrenme kuramı, sosyal etkileşimin öğrenme sürecinde kritik bir rol oynadığını belirtir. Okul öncesi dönemde, çocuklar diğer çocuklar veya yetişkinlerle teknoloji kullanımını paylaşarak, deneyimlerini birbirleriyle paylaşarak ve öğrenerek sosyal bağlamda bu beceriyi geliştirebilirler.

Ödül ve Cezalandırma (Reward and Punishment): Sosyal öğrenme kuramına göre, bireyler öğrenme sürecinde ödüllendirildiklerinde veya cezalandırıldıklarında, bu deneyimlerden öğrenme eğilimindedirler. Okul öncesi çocuklar, teknoloji kullanımında başarılı olduklarında olumlu bir deneyim yaşayarak bu davranışı tekrarlamaya yönlendirilebilirler.

Sosyal Normlar (Social Norms): Çocuklar, çevrelerindeki sosyal normları gözlemleyerek, teknoloji kullanımıyla ilgili toplumun beklentilerini öğrenirler. Örneğin, bir toplulukta belirli bir yaşta çocukların hangi tür teknolojiyi kullanmalarının uygun olduğu konusundaki normları anlamak, çocukların bu alanda davranışlarını şekillendirebilir.

Bu noktalar, Sosyal Öğrenme Kuramının okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanımını açıklamada nasıl kullanılabileceğini gösteren örneklerdir. Bu çerçeve,

çocukların çevreleriyle etkileşim içinde olduğu, gözlemledikleri ve deneyimleri yoluyla teknoloji kullanımını öğrendikleri bir perspektifi vurgular.

2.3. Teknoloji ve Çocuk Gelişimi

İnsanlık tarihi boyunca, insanlar temel gereksinimlerini karşılamak ve işlerini kolaylaştırmak amacıyla çeşitli araçlar, gereçler ve teknikler geliştirmiştir. İnsanı diğer canlılardan ayıran temel özelliklerden biri, farklı araçları kullanabilme ve hatta icat edebilme becerisidir. Bu beceri, insanın teknolojik gelişimi ve ilerlemesiyle sonuçlanmıştır (Aksoy, 2003).

Teknoloji kavramı, insanın araç-gereç kullanma ve üretme becerisine dayanmaktadır. İnsanın maddi ve manevi kültürünü oluşturan çeşitli yöntemler, ürünler ve bilgi birikimi, teknolojik gelişimin temelini oluşturur. İnsanın günlük hayatta karşılaştığı çeşitli ihtiyaçlar ve deneyimler, teknolojinin sürekli olarak gelişmesini sağlamıştır. Teknoloji, insan hayatının her alanında yer almıştır. İnsanlar, teknolojiden yararlanarak işlerini kolaylaştırmış, çeşitli problemleri çözmüş ve amaçlarına ulaşmışlardır. İnsanlık tarihinde kullanılan araçlar, gereçler ve beraberinde getirdikleri bilgi ve beceriler, teknoloji olarak adlandırılabilir (Saçlı, 2009).

Günümüzde teknoloji, toplumun en önemli unsurlarından biridir. İnsanlar, yaşamları boyunca karşılaştıkları sorunlara çözüm ararken teknolojiden yararlanmaktadır. Teknoloji, insanlara büyük kolaylıklar sağlayarak amaçlarına ulaşmalarını ve sorunlarını çözmelerini destekler. Bu nedenle insanlar ve kurumlar, teknolojik gelişmeleri takip etmekte ve onlardan faydalanmaktadır.

Teknolojik devrimlerin ve teknolojinin hayatımızdaki öneminin artması, geleceğin bugünden daha karmaşık bir yapıya sahip olacağını işaret etmektedir. İnsanların bu yeni dünyaya uyum sağlamaları, teknolojiyi kullanma ve ona ayak uydurma becerisine sahip olmalarıyla mümkün olacaktır. Bu nedenle, insanların erken yaşta teknolojiyle tanışarak planlı bir eğitim alması önemlidir ve okul öncesi dönem bu becerilerin geliştirilmesi için uygun bir dönem olarak kabul edilmektedir. Ancak, çocukların teknolojik araçları, özellikle internete bağlı olan bilgisayarlar, cep telefonları ve tabletleri kullanmaları bazı riskleri de beraberinde getirir. İnternetin içinde yalnız kalan

çocuklar, cinsel içeriklere, çocuk tacizcilerine, dolandırıcılara maruz kalma gibi tehditlerle karşılaşabilir. Bu gibi durumlarla başa çıkabilmek için çocukların iyi bir teknoloji kullanma becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Birçok eğitim hareketi, temel amacını teknoloji becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak belirlemiştir. Örneğin, ABD'de 2000 yılında belirlenen eğitim hedefleri, küçük çocukların bilgisayar becerilerine sahip olmalarını ve okullarda bilgisayar teknolojisinin kullanılmasını öngörmektedir (Akkoyunlu ve Tuğrul, 2002).

2.3.1. Teknolojinin çocuk gelişimi üzerinde etkileri

Teknolojinin çocuk gelişimini hem olumlu hem de olumsuz olarak etkileyebileceği çeşitli yollar vardır. Olumlu tarafı, teknoloji, çocukların öğrenmesi ve keşfetmesi için yararlı bir araç olabilir. Bilgiye erişim için zengin bir içerik sağlayabilir ve iletişim ve sosyalleşmeyi kolaylaştırabilir. Teknoloji, çocukların problem çözme ve eleştirel düşünme gibi önemli beceriler geliştirmelerine de yardımcı olabilir. Bununla birlikte, teknolojinin çocuk gelişimi üzerinde olası olumsuz etkileri de vardır (Elverici, 2021; Kol, 2021).

Teknolojinin aşırı kullanımı, azalan dikkat süresi, azalan sosyal beceriler ve artan saldırganlık gibi bir dizi olumsuz sonuçla ilişkilendirilmiştir. Ekranların önünde çok fazla zaman geçiren çocuklar daha az aktif olabilir, bu da obezite ve diğer sağlık sorunlarına yol açabilir. Özellikle eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri söz konusu olduğunda, teknolojinin bilişsel gelişim üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceğini gösteren kanıtlar da vardır (Mustafaoğlu vd., 2018; Kol, 2021).

Genel olarak, çocuk gelişimi, genetik ve çevresel faktörlerin karmaşık etkileşiminden etkilenir ve ebeveynlerin, çocukların büyümesine ve gelişmesine yardımcı olmak için destekleyici ve teşvik edici bir ortam sağlaması önemlidir ve aile bir çocuğun gelişiminde kritik bir rol oynar. Teknolojinin çocuk gelişimi üzerindeki potansiyel etkileri göz önüne alındığında, ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımı konusunda dikkatli olmaları ve ekran başında geçirdikleri süreye sınır koymaları önemlidir (Cömert ve Kayıran, 2010; Sayan, 2016). Çocukları, teknoloji olsun ya da olmasın çeşitli etkinliklere katılmaya teşvik etmek, onların çok yönlü ve sağlıklı olmalarını sağlamaya yardımcı olabilir. Teknoloji, çocukların öğrenmesi ve keşfetmesi için yararlı bir araç olabilir, ancak

ebeveynlerin aşırı teknoloji kullanımının olası olumsuz etkilerinin farkında olması ve uygun sınırlar koyması önemlidir. Ebeveynler, teknoloji kullanımı ile diğer faaliyetler arasında bir denge kurarak çocuklarının sağlıklı ve çok yönlü olmasını sağlamaya yardımcı olur (Şahin, 2021).

Çocuğun etkileşimde bulunduğu tüm çevre çocuğun gelişimini hızlandırır veya sınırlandırır. Çocuktaki kalıtımla gelen özelliklerin ortaya çıkmasını, gelişmesini sağlayan ya da sınırlandıran çevresel faktörlerdir. Bu duruma, kalıtımla gelen enstrüman çalma yeteneğinin çevresel uyaranlar ve çevresel destekle geliştirmesi örnek olarak verilebilir. Fakat çevresel faktörler, kalıtsal özelliklerin ortaya çıkış sıralamasını değiştirmez. Kalıtsal özelliklerin ortaya çıkış sırası evrenseldir. Bir çocuk somut işlemler dönemine erişmeden soyut işlemler dönemine geçemez ya da bir bebek emeklemeden yürüyemez. Fakat bireysel farklılıklara göre bu kalıtsal özelliklerin ortaya çıkış zamanlarında farklılıklar olabilir. (Siyez, 2021; Gür, 2018; Kandır-Alpan, 2008; Öngider, 2013).

Teknolojinin çocuk gelişimi üzerinde bir dizi olumlu etkisi vardır. Ancak, bu etkilerin yönetilmesi ve dengeli bir şekilde kullanılması önemlidir. Teknolojinin çocuk gelişimi üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Özcan (2018) ve Kılınç (2015) bu etkileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

- *Öğrenme ve Eğitim:* Teknoloji, çocuklara eğitim materyallerine daha kolay erişim sağlar. İnternet üzerindeki kaynaklar, interaktif eğitim uygulamaları ve dijital araçlar, çocukların bilgiye erişimini artırır ve öğrenme sürecini destekler. Eğitim amaçlı tabletler, akıllı tahtalar ve interaktif oyunlar, çocukların farklı becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.
- *Yaratıcılık ve Hayal Gücü:* Teknolojik araçlar, çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirmelerini sağlar. Resim yapma uygulamaları, hikâye anlatma uygulamaları ve müzik yapma araçları, çocukların sanatsal yeteneklerini keşfetmelerine ve ifade etmelerine olanak tanır.
- *Problem Çözme Becerileri:* Bazı oyun ve bulmaca uygulamaları, çocukların problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Mantık yürütme, strateji geliştirme ve analitik düşünme gibi yetenekler, teknoloji araçlarıyla desteklenebilir.

- *İletişim ve Sosyal Beceriler:* Teknoloji, çocukların iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Video aramaları, çevrimiçi oyunlar ve sosyal medya platformları, çocukların arkadaşlarıyla etkileşimde bulunmalarını ve iletişim kurmalarını sağlar. Bununla birlikte, ebeveynlerin bu alanlarda çocuklarını rehberlik etmesi ve güvenliğini sağlaması önemlidir.
- *Dünya Bilgisi ve Kültürel Farkındalık:* Teknoloji araçları, çocukların dünya hakkında daha fazla bilgi edinmelerini ve farklı kültürleri tanımalarını sağlar. İnternet, diğer ülkelerin kültürlerini ve yaşam tarzlarını keşfetme olanağı sunar. Ayrıca, çeşitli dillerdeki içeriklere erişim, dil becerilerini ve kültürel farkındalığı artırır.

Teknolojinin çocuk gelişiminde olumlu etkileri olduğu gibi, ailelerin doğru kullanımı ve dengeyi sağlaması önemlidir. Aşırı teknoloji kullanımı, sosyal etkileşimi azaltabilir, fiziksel aktiviteyi azaltabilir ve göz sağlığını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, çocukların teknolojiyi dengelemeleri ve gerçek dünya deneyimlerine de zaman ayırmaları gerekmektedir.

Teknolojinin çocuk gelişimi üzerinde olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Mustafaoğlu vd. (2018) bu etkileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

- *Fiziksel Sağlık Sorunları:* Uzun süreli ve aşırı teknoloji kullanımı, çocuklarda obezite, hareketsizlik, duruş bozuklukları ve göz yorgunluğu gibi fiziksel sağlık sorunlarına yol açabilir. Ayrıca, ekranlara yoğunlaşma, uyku sorunlarına ve dikkat eksikliği gibi sorunlara da neden olabilir.
- *Sosyal İzolasyon:* Çocukların aşırı teknoloji kullanımı, sosyal etkileşimi azaltabilir. Gerçek dünya ile olan bağları zayıflayabilir ve yüz yüze iletişim becerileri gelişmeyebilir. Sanal dünyaya fazla odaklanan çocuklar, gerçek yaşam ilişkileri ve sosyal beceriler konusunda eksik kalabilir.
- *Zararlı İçeriklere Maruz Kalma:* İnternetin geniş erişim olanağı, çocukların zararlı içeriklere maruz kalma riskini artırır. Çocuklar, istenmeyen sitelere veya içeriklere rastlayabilir ve bunların olumsuz etkilerine maruz kalabilir. Bu da çocukların duygusal, zihinsel ve davranışsal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir.

- *Bağımlılık:* Aşırı teknoloji kullanımı, çocuklarda bağımlılık riskini artırabilir. Video oyunları, sosyal medya ve diğer dijital platformlar, çocukların sürekli olarak bu aktivitelere odaklanmalarına ve bağımlılık geliştirmelerine yol açabilir. Bu durum, çocukların diğer önemli faaliyetlerden uzaklaşmalarına ve yaşamlarının dengesini kaybetmelerine neden olabilir.
- *Dikkat Eksikliği ve Öğrenme Sorunları:* Aşırı teknoloji kullanımı, çocuklarda dikkat eksikliği ve öğrenme sorunlarına yol açabilir. Sürekli olarak uyarıcı bir ortamda bulunmak, çocukların dikkat sürelerini azaltabilir ve odaklanma becerilerini zayıflatabilir. Bunun sonucunda, okul performansı ve öğrenme yetenekleri olumsuz etkilenebilir.

Bu olumsuz etkileri en aza indirmek için ailelerin çocukların teknoloji kullanımını sınırlamaları, içerikleri denetlemeleri ve aktif olarak eğitici ve sağlıklı alternatif aktiviteler sunmalıdır. Aynı zamanda, çocuklarla iletişim halinde olmak, teknoloji kullanımının dengelemesini sağlamak önemlidir.

2.3.2. Teknoloji kullanımında ebeveynin rolü

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte ebeveynlik süreci de yeni zorluklar ve sorularla karşı karşıya kalmaktadır. Ebeveynler, çocuklarıyla ilgili birçok konuda karar vermek durumundadır. Özellikle dijital teknolojilerin hayatımızın her alanında yer alması, ebeveynlerin çocuklarıyla bu teknolojileri nasıl kullanacakları konusunda düşünmelerine neden olmaktadır. Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte telefon, bilgisayar gibi dijital cihazları kullanmalı mı? Çocuğun tablet kullanımında nelere dikkat edilmelidir? Evdeki internet bağlantısı çocuğun güvenliği için tehlike oluşturuyor mu? gibi sorularla karşılaşabilirler. Bu sorular, ebeveynlerin teknolojiyle ilişkilerini daha dikkatli bir şekilde düzenlemek istediklerini gösterir. Ancak, bazen ebeveynler kendilerini bu konuda yetersiz hissedebilirler. Ebeveynlerin teknolojiyle ilgili bu endişeleri, çocuklarının güvenliği, sağlıklı kullanım alışkanlıkları ve dijital dünyada doğru bilgiye erişim gibi konuları içerir. Ebeveynler, çocuklarının teknolojiyi doğru ve dengeli bir şekilde kullanmalarını sağlamak için bilinçli bir tutum sergilemek ve bu konuda bilgi sahibi olmak isterler (Kurtoğlu-Erden ve Uslupehlivan, 2021).

Ebeveynler arasında, çocukların dijital teknolojileri kullanmasından ve bu teknolojilerle iletişim kurmasından endişe edenler olduğu gibi, ebeveynlik görevi gereği dijital teknolojileri kullanmak zorunda kalan ve çocuklarını küçük yaşlardan itibaren bu teknolojilere maruz bırakanlar da bulunmaktadır. Bazı ebeveynler, çocuklarını meşgul etmek veya kendi işlerini halletmek için teknolojiye başvururken, diğer ebeveynler çocuklarına oyuncaklar, kitaplar ve farklı etkinlikler sunmaya çalışmaktadır. Ancak genel olarak ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun, teknolojik araçları kullanma oranının oldukça yüksek olduğu ifade edilmektedir. Bu durum, ebeveynlerin teknolojiyi çocuklarıyla olan etkileşimlerinde bir araç olarak kullanma eğilimini göstermektedir (Ateş ve Durmuşoğlu-Saltalı, 2019).

Teknoloji her yaştan çocukların ilgisini çekmektedir. Ancak günümüzde küçük yaş çocuklarda bile oyuncaklar, kitaplar ve etkinlikler gibi geleneksel materyallerin kullanımı azalırken, taşınabilir oyun cihazları ve diğer dijital teknolojilerin kullanımı artmaktadır (Mustafaoğlu, vd., 2018). Bu durum, bazı ebeveynlerin çocuklarının dijital teknolojilere veya sosyal medyaya bağımlı olmalarından veya uygunsuz içeriklere maruz kalmalarından endişe etmelerine yol açmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin erken çocukluk döneminden itibaren dijital teknoloji kullanımı konusunda bilinçli olmaları ve farkındalıklarını artırmaya çalışmaları önemlidir (Sayan, 2016). Beslenme ve fiziksel aktiviteler açısından da ebeveynler önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin ev ortamında sınırlar belirlemesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin okuma süreleri ile çocukların okuma süreleri arasında bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Ebeveyn ne kadar çok okuma yaparsa, çocuk da ondan etkilenmektedir. Aynı şekilde, teknoloji ve bilişim konusunda da çocuklar annelerinden öğrendiklerini uygulamaktadır. Bu nedenle ebeveynlere teknoloji kullanımında rehberlik edilmelidir (Mustafaoğlu, vd., 2018). Bu şekilde, teknolojinin olumsuz etkileri en aza indirgenirken ebeveyn-çocuk ilişkisi sağlıklı bir şekilde sürdürülebilir, aile bağları güçlenebilir ve olumsuz etkiler minimize edilebilir.

Kurtoğlu Erden ve Uslupehlivan, (2021), çocukların teknolojik cihazları özellikle çizgi film izlemek ve dijital oyun oynamak amacıyla kullandığını ve bu kullanımın aileleri etkilediğini ortaya koymuştur. Çocukların teknoloji kullanımı, kırgınlık davranışlarını kontrol etme, değişikliklere uyum sağlama, görevleri tamamlama, ilişki kurma, sonuçları kabul etme ve sosyal beceriler gibi alanlarda ebeveynlerin önerilerinin artış veya azalış gösterdiği şeklinde ilişkilendirilmiştir. Öte yandan, ebeveynlerin

çocuklara yeterli ilgi ve sevgi göstermemesi, aile içinde rollerin karışması gibi faktörlerin çocuğun mobil cihazlara ve internete daha fazla yönelmesine ve iletişimin kopmasına neden olabileceği düşünülmektedir (Çakar, 2019).

Baskıcı veya gevşek tutum sergileyen ebeveynlerin çoğunlukla çocuğun gelişimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı ve çocukların televizyon, tablet ve akıllı telefon kullanımının fazla olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, ebeveynlerin teknolojinin etkisi konusunda yüksek oranda kaygı duydukları belirtilmektedir (Oğuz ve Kutluca, 2020).

Saltuk ve Erciyes (2020), ebeveynlerin teknolojiyi ve sanal oyun bağımlılığını kontrol etme ve 4-5 yaş arası çocukları teknoloji kullanımının tehlikelerine karşı koruma konusunda tutumlarının önemli olduğu belirtilmektedir. Z kuşağı olarak adlandırılan 2000'li yıllarda doğan çocukların ise teknolojiyle çok küçük yaşlardan itibaren tanıştığı ve bu dönemde ebeveynlerin teknoloji ilişkilerini daha kolay kontrol edebildiği düşünülmektedir. Okul öncesi eğitime başlayan çocukların ebeveyn tutumlarının televizyon, tablet, akıllı telefon, dijital oyun ve internet kullanımlarında farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Teknolojinin doğru kullanımının ailede çocukların değil, ebeveynlerin sorumluluğunda olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi açısından büyük öneme sahip olduğu kabul edilmektedir (Saltuk ve Erciyes, 2020). Çocukların doğru bir şekilde sosyalleşebilmeleri ve doğru bilgilere erişebilmeleri için teknoloji kullanımı sırasında ebeveynlerin rehberlik etmesi gerekmektedir. Ebeveynler, çocukların teknolojiyi nasıl kullanacaklarını, hangi içeriklere erişebileceklerini ve güvenli bir şekilde teknolojiyi nasıl kullanacaklarını öğretmeli ve gözetim altında tutmalıdır. Bu sayede çocuklar teknolojiyi doğru bir şekilde kullanmayı öğrenebilir ve olumsuz etkilerden korunabilir (Mustafaoğlu, vd., 2018).

Ebeveynlerin teknoloji konusunda bilinçli olmaları ve çocuklarını bu konuda yönlendirmeleri, teknolojinin olumlu yönlerinden faydalanırken zararlı etkilerini en aza indirebilmelerini sağlar. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimi güçlü tutmaları ve onlara yeterli ilgi, sevgi ve rehberlik sunmaları da çocukların sağlıklı bir şekilde teknolojiyi kullanmalarına yardımcı olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, karma araştırma yaklaşımını benimseyerek hem nitel hem de nicel veriler toplanarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, olaylar ve olgular arasında derinlemesine anlayış elde etmek amacıyla kullanılan bir araştırma sürecidir. Bu süreçte gözlem, görüşme ve metin gibi yöntemler kullanılarak araştırma modeli oluşturulur. Nitel araştırma, nicel verilere odaklanan kantitatif araştırmadan farklı olarak, derinlemesine anlama, yorumlama ve açıklama yapma amacı güder (Karasar, 2015). Nitel araştırma, olayların ve olguların daha derin bir şekilde anlaşılması için kullanılan bir yöntemdir. Gözlem, görüşme ve metin analizi gibi teknikler kullanılarak veriler toplanır ve analiz edilir. Bu yaklaşım, araştırmacılara olayların içeriğini, bağlamlarını ve katılımcıların deneyimlerini daha ayrıntılı bir şekilde inceleme olanağı sağlar (Karakaya, 2009: 59). Araştırmanın nitel boyutunun deseni olarak olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgu çalışması, bir olgunun veya birkaç olgunun (katılımcının veya olayın) ayrıntılı bir şekilde incelendiği ve bu olguların karmaşıklığını ve bağlamını anlamak için kullanıldığı bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem, belirli bir olayı, durumu, fenomeni veya katılımcının deneyimini daha iyi anlamak için kullanışlıdır (Karasar, 2015).

Araştırmanın nicel araştırma bölümünde ise genel tarama modeli olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, evrenin tamamı veya örnekleme oluşturan bölümüne yapılan tarama ile evren hakkında genel bir yargıya ulaşılmasını amaçlamaktadır. İlişkisel tarama modeli ise, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin doğasını belirlemek için yapılan bir tarama yaklaşımıdır (Karasar, 2013).

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Bu araştırma karma bir araştırma türü olması dolayısıyla nicel ve nitel boyutlar için farklı katılımcılardan veri toplanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun katılımcıları kolaylı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş okul öncesi dönem çocuk sahibi 100 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunun katılımcılarını ise amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş okul öncesi dönem çocuk sahibi 12 anne ve 3 baba olmak üzere

15 ebeveynden oluşturmaktadır. Katılımcıların 8'i 39-44, 3'ü 32-38, 2'si 25-31 ve 2'si de 45-50 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Yine Katılımcıların 8'i 2, 4'ü 1 ve 3'ü 3 çocuk sahibi olduğu görülmüştür.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları

Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

- Katılımcılar, 2023 yılında Türkiye genelinde çocuk sahibi ebeveynlerle sınırlıdır.
- Araştırma, araştırma konusuna dair araştırmacının ulaşabildiği kaynakların sağlamış olduğu verilerle sınırlıdır.

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir:

- Katılımcıların, sosyo-demografik bilgi formu ve ölçme araçlarına gerçekçi yanıt verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçlarının (Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Problemli Medya Kullanım Ölçeği ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu) araştırmanın amaçları için gerekli verileri edinmede yeterli olduğu varsayılmaktadır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Karma bir araştırma yönteminin uygulandığı bu çalışmada gerekli verileri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen ve anne ve babaların araştırma konusuna yönelik görüşlerinin alınmasına yönelik hazırlanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, araştırmacı tarafından anne ve babaların sosyo-demografik bilgilerini edinmek için hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Problemli Medya Kullanım Ölçeği (Domoff ve arkadaşları, 2017) ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (Şahin ve Yağcı, 2017) olmak üzere farklı nitelikte veri toplama araçları bir arada kullanılmıştır.

3.4.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından yeni bir veri toplama aracının oluşturulmasının temel gerekçesi ise bu çalışmayla birebir paralellik gösteren bir veri toplama aracına ulaşılamamasıdır. Ayrıca, bu yöntemle verilerin çeşitlemesi yapılmış ve daha derin bir analiz elde edilmiştir. Veri toplama aracının geliştirilmesi aşamasında literatür taranarak, uygun sorular bulunduğunda bu sorular uzman görüşlerine başvurularak geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, bir araştırmacının veri toplama amacıyla oluşturduğu bir araçtır. Bu form, bazı yapılandırılmış sorular içerirken, diğer yönlerde katılımcının serbestçe düşünmesine ve ifade etmesine olanak tanır. Araştırmacının yeni bir veri toplama aracı oluşturma gerekliliği, mevcut araçların çalışmasıyla tam olarak paralel olamamasından kaynaklanmaktadır.

Yeni veri toplama aracının oluşturulması aşamasında, öncelikle ilgili literatür taranmıştır. Bu literatür taraması, benzer çalışmalardan elde edilen bulguları ve mevcut araştırma konusundaki bilgileri içerir. Bu aşamada, geçerli ve uygun soruların bulunmasına yardımcı olur. Literatürdeki bulgulara dayanarak, araştırmacı uygun soruları belirler. Ancak, soruların geçerliliğini sağlamak için uzman görüşlerine başvurmak önemlidir. Uzmanlar, konuyla ilgili bilgi ve deneyimlerine dayanarak soruların geçerli ve etkili olup olmadığını değerlendirebilirler. Uzman görüşleri, soruların içeriği, dil kullanımı, uygunluk düzeyi ve anlaşılabilirlik gibi faktörleri göz önünde bulundurarak veri toplama aracının kalitesini artırabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturma sürecinde literatür taraması, uygun soruların belirlenmesi ve uzman görüşlerinin alınması gibi adımlar dikkate alınarak güvenilir bir veri toplama aracı geliştirilebilir. Bu araç, araştırmacının çalışma amacına ve araştırma sorularına uygun olarak verilerin toplanmasına yardımcı olabilir. Bu çalışmada kullanılan bazı örnek sorular şöyledir:

Soru III. Çocuğunuz teknolojik aletleri günün hangi zaman diliminde kullanmaktadır? Neden?

Soru IV. Çocuğunuzun kullandığı teknolojik aletlerin çocuğunuz üzerinde olumlu yada olumsuz etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl?

Soru V. Çocuğunuz teknoloji aletlerinin kullanımını sınırladığınız zamanlar oluyor mu oluyorsa nasıl sınırlandırıyorsunuz?

Bu araştırmanın çalışma grubu, rastlantısal olarak seçilen 15 katılımcıdan oluşmuştur. Bu katılımcıların tamamı ebeveynlerden seçilmiştir ve bu grupta yer alan katılımcıların 3'ü baba, geri kalan 12'si ise anne konumundadır. Görüşmeler birebir yüzyüze yapılmıştır, yani araştırmacılar ve katılımcılar aynı fiziksel ortamda bulunmuşlardır. Bu katılımcıların kimlikleri ve çalıştıkları kurumların gizliliği önemli bir husustur. Bu nedenle, katılımcıların kimlikleri ve çalıştıkları kurumlar belirli bir kodlama sistemi kullanılarak gizlilik sağlanmıştır. Katılımcıların kimlikleri, örneğin K1, K2, K3 gibi kodlarla temsil edilmiştir. Bu, araştırmada kullanılan verilerin analizi sırasında katılımcıların gerçek kimliklerinin korunmasına ve gizliliğin sağlanmasına yardımcı olur. Kodlayıcılar arası güvenilirlik, araştırmanın değerlendirilmesi için önemli bir faktördür. Bu güvenilirliği sağlamak için, aynı veri seti üzerinde çalışan farklı kodlayıcılar arasında düzenli olarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar, kodlayıcıların benzer şekilde veriyi yorumladığından emin olunmasına yardımcı olur ve araştırmanın sonuçlarının güvenilirliğini artırması hedeflenmiştir. Bu tür bir güvenilirlik kontrolü, araştırma sürecinin yöntemsel sağlamlığını güçlendirebilir.

3.4.2. Sosyo-demografik bilgi formu

Araştırmada elde edilecek verilerin hem ebeveynler hem çocuklarının sosyo-demografik özelliklerine göre incelenmesi için araştırmacı tarafından “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” geliştirilmiştir. Sosyo-demografik bilgiler, araştırmaya katılan ebeveynlerin profillerini belirlemeye yardımcı olur. Bu, araştırma sonuçlarını daha iyi anlamak ve yorumlamak için önemlidir. Örneğin, belirli bir yaş, eğitim düzeyi veya gelir grubundaki ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkilerini anlamak için bu bilgilere ihtiyaç vardır.

“Sosyo-Demografik Bilgi Formu”, katılımcıların çocuk sayısı, çocuğun yaşı, anne-baba olma durumu, mesleği, eğitim durumu, ailenin toplam aylık geliri ve çocuğun en sık kullandığı görsel medya araçlarına yönelik katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini edinmek için sorulan yedi sorudan oluşmaktadır.

3.4.3. Problemlı medya kullanım ölçeği

Domoff ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen Türkçeye geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Furuncu (2019) tarafından yapılan “Problemlı Medya Kullanım Ölçeği”, 4-11 yaş grubundaki çocuklarda problemlı medya kullanımı belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçek, 27 maddeden oluşan uzun formu ve 9 maddeden oluşan kısa form olmak üzere iki formdan oluşmaktadır. Her iki ölçek formu da tek faktörlü bir yapıdadır. Bu araştırmada 9 maddeden oluşan kısa form kullanılmıştır. Ölçek en düşük puan 1 (asla) ve en yüksek puan 5 (her zaman) olmak üzere puanlanan 5’li Likert tipi ölçek türündedir. Problemlı Medya Kullanım Ölçeği toplam puanı, tüm maddelerden alınan puanların ortalamasının alınmasıyla elde edilmektedir. Furuncu (2019) yapılan ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alfa değeri toplam puan için 0,93 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Cronbach Alpha değeri 0,963 olarak bulunmuştur.

3.4.4. Sosyal medya bağımlılığı ölçeği-yetişkin formu

Şahin ve Yağcı (2017) tarafından geliştirilen “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu”, yetişkin bireylerde sosyal medya bağımlılığını belirlemek için geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan ölçek, sanal tolerans (1-11. maddeler) ve sanal iletişim (12-20. maddeler) olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek en düşük puan 20 (Bana hiç uygun değil) ve en yüksek puan 100 (Bana çok uygun) olmak üzere puanlanan 5’li Likert tipi ölçek türündedir. 5. ve 11. maddeler ters puanlanmaktadır. Şahin ve Yağcı (2017) yapılan ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı toplam puan için 0,94, alt boyutlardan sanal tolerans için 0,92 ve sanal iletişim için 0,91 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formunun Cronbach Alpha değeri 0,969, alt boyutlarından sanal tolerans 0,936 ve sanal iletişim 0,932 olarak bulunmuştur.

3.4.5. Veri toplama araçlarının uygulanması

Araştırmada kullanılan Demografik Bilgi Formu, Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu, katılımcılara Google Formlar üzerinden çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ise amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 15 ebeveyn katılımcıya yüzyüze uygulanmıştır.

3.4.6. Verilerin analizi

Araştırmada edinilen nicel veriler SPSS 22 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediklerine bakmak için çarpıklık ve basıklık değerleri, ölçeklerde yer alan maddelerin normal dağılım sergileyip sergilemediklerine bakmak için normallik testi ve ölçek maddelerinin araştırma için güvenilir sonuçlar verip vermeyeceğine bakmak için güvenirlik testi yapılmıştır. Okul öncesi dönemi çocuklarda teknoloji kullanma durumları ile ebeveynlerinin teknoloji kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkinin analiz edilmesi içinde katılımcıların Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden alınan puanların aritmetik ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bağımsız değişkenlerin kategori sayısının iki olması durumunda t-testi, kategori sayısı ikiden fazla olması durumunda ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmıştır. ANOVA testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunduğunda, ikili karşılaştırmalar için “Post Hoc Tukey” testi kullanılmıştır. Katılımcıların okul öncesi dönemi çocuklarda teknoloji kullanma durumları ile ebeveynlerinin teknoloji kullanım alışkanlıkları arasındaki ikili ilişkinin yönünün belirlenmesi için korelasyon analizi uygulanmıştır. Tüm karşılaştırmalar için istatistik önem düzeyi (p) 0,05 olarak alınmıştır.

Nitel veriler ise, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiş ve betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu analiz yönteminde amaç, elde edilen veriyi genel hatlarıyla özetlemek, sınıflandırmak ya da yorumlamaktır. Bu analiz yöntemiyle araştırmacı elindeki veriyi geniş bir şekilde ele alır ve genel eğilim ve trendleri tanımlar (Şimşek ve Yıldırım, 2013). Bu yöntemle karmaşık büyük veri seti anlamlı bir şekilde özetlenmektedir. Çalışmanın analiz süreci, Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttiği dört aşamalı süreci takip etmiştir:

1. Verilerin Kodlanması: İlk aşamada, görüşme sorularına verilen yanıtlar kodlanmıştır.
2. Temaların Bulunması: Kodlanan veriler tematik analiz yapılarak temalara ayrılmıştır.
3. Kodların ve Temaların Düzenlenmesi: Elde edilen kodlar ve temalar düzenlenerek ilgili kategorilere yerleştirilmiştir.
4. Bulguların Tanımlanması ve Yorumlanması: Son aşamada, düzenlenen bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Bu araştırma sürecinde, 15 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve görüşmeler katılımcıların onayı ile kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtları daha sonrasında yazıya dökülmüş ve dikkatlice okunarak anlaşılmaya çalışılmıştır. Birkaç kez yapılan ardışık okumalar sonucu, ebeveynlerin genel yaklaşımları gruplandırılarak frekansları ile betimlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde okul öncesi dönemi çocuklarda teknoloji kullanma durumları ile ebeveynlerinin teknoloji kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkinin analiz edilmesi için elde edilen bulgular ve bulguların yorumlanması bulunmaktadır. İlk kısımda nicel veriler ve elde edilen bulgulara yer verilirken, ikinci kısımda nitel veriler ve elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine yönelik bulguların tanımlayıcı istatistiklere göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 Katılımcıların sosyo-demografik değişkenlerine yönelik bulgular

Sosyo-Demografik Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuk Sayısı	1	36
	2	35
	3	25
	4	3
	5	1
Çocuğun Yaşı	35 ay ve altı	11
	36-48 ay	28
	49-60 ay	20
	61-72 ay	41
Anne-Baba olma durumu	Anne	84
	Baba	16
Meslek	Ev Hanımı	33
	Kamu veya Özel Sektör Çalışanı	59
	Serbest Meslek	7
	Çalışmıyor	1
Eğitim Durumu	Lise ve altı	28
	Ön lisans ve üstü	72
Aylık Gelir	11.000 TL ve altı	1
	11.001-25.000 TL	33
	25.001-40.000 TL	33

	40.001 TL ve üstü	33	33
Çocuğun En Sık Kullandığı	Akıllı telefon/cep telefonu	40	40
Görsel Medya Aracı	Tablet	22	22
	Televizyon	35	35
	Kullanmıyor	2	2

Tablo 1 (Devam) Katılımcıların sosyo-demografik değişkenlerine yönelik bulgular

Tablo 1’de katılımcıların sosyo-demografik değişkenlerine yönelik bulgular gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların %36’sının 1 çocuk sahibi olduğunu (n: 36) görülürken, bunu sırasıyla 2 çocuk (n: 35), 3 çocuk (n: 25), 4 çocuk (n: 3) ve 5 ve üzeri çocuk sahibi (n: 1) katılımcıların izlediği görülmektedir. Çocuğun yaşı değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların %41’inin 61-72 ay yaş grubunda çocuk sahibi olduğu (n: 41) görülürken, bunu sırasıyla %28’inin 36-48 ay yaş grubu (n: 28), %20’sinin 49-60 ay yaş grubu (n: 20) ve %11’inin 35 ay ve altı yaş grubunda çocuk sahibi olduğu (n: 11) görülmektedir. Ebeveynlik pozisyonu değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların %84’ünün anne olduğu (n: 84), %16’sının ise baba olduğu (n: 16) görülmektedir. Mesleki durum değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların %59’unun kamu veya özel sektör çalışanı olduğu (n: 59), bunu sırasıyla %33’ünün ev hanımı (n: 33), %7’sinin serbest meslek (n: 7) ve %1’inin çalışmadığı (n: 1) görülmektedir. Eğitim durumu değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların %72’sinin ön lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu (n: 72), %28’inin lise ve altı eğitim düzeyine sahip olduğu (n: 28) görülmektedir. Aylık gelir değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların %33’ünün 40.001 TL ve üstü (n: 33), %33’ünün 25.001-40.000 TL (n: 33), %33’ünün 11.001-25.000 TL (n: 33) ve %1’inin 11.000 TL ve altı (n: 1) gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Çocuğun en sık kullandığı görsel medya aracı değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların %40’ının akıllı telefon/cep telefonu kullandığı (n: 40), bunu sırasıyla %35 ile televizyon (n: 35) ve %22 ile tablet (n: 22) izlediği, %2’sinin ise görsel medya aracı kullanmadığı (n: 2) görülmektedir.

4.2. Veri Toplama Araçlarının Normallik Testi Sonuçları

Bu bölümde, araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenirliklerinin saptanması için basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) testi, normallik testi ve

güvenirlik testine yönelik bulgular değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 5.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2 *Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ve Sosyal Medya Bağımlılığı (Yetişkin) Ölçeği normallik değerleri*

Ölçekler	n	Min	Max	M	SS	Kurtosis	Skewness
Problemlili Medya Kullanım Ölçeği	100	9	45	32,27	10,59	-,324	1,05
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu	100	20	100	86,23	11,25	1,355	1,14

Tablo 2’de görüldüğü üzere, katılımcıların Problemlili Medya Kullanım Ölçeğinden alabileceği minimum puan 9, maksimum puan ise 45’tir. Katılımcıların bu ölçeğe dair ortalama puanı 32.27 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda katılımcıların çocuklarının problemlili medya kullanımına sahip oldukları belirtilebilir.

Katılımcıların Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formunun kısa formundan alabileceği minimum puan 20, maksimum 100’dür. Katılımcıların bu ölçeğe dair ortalama puanı 86.23 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda katılımcıların sosyal medya bağımlılığına sahip oldukları belirtilebilir.

Araştırma kapsamında verilerin analizi için hangi analizlerin kullanılacağına saptanması için grupların basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Tablo 2’de görüldüğü üzere, ölçeklerin basıklık değerlerinin -.324 ile 1,355 arasında değişim gösterdiği görülmektedir. Ölçeklerin çarpıklık değerlerinin ise 1,05 ile 1,14 arasında değişim gösterdiği görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile 1,5 arasında olması, bu değerlerin normal dağılım sergilediğini göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu kapsamda değerlendirildiğinde, elde edilen verilerin normal dağılım sergilemeleri sebebiyle analizde parametrik testlerden yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik testi değerleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3 *Normallik testi değerleri*

Ölçekler	Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.
Problemli Medya Kullanım Ölçeği	,954	100	,532
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu	,961	100	,527

Tablo 3’te araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik test değerleri gösterilmiştir. Bu kapsamda tüm ölçeklerin $p>0,05$ değerini sağladığı görölmektedir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4 *Ölçeklerin güvenirlik analizi sonuçları*

Ölçekler	Alt Boyutlar	Cronbach’s Alpha
Problemli Medya Kullanım Ölçeği	Toplam Puan	0,963
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu	Toplam Puan	0,969
	Sanal Tolerans	0,936
	Sanal İletişim	0,932

Tablo 4’te araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analiz sonuçları gösterilmiştir. Cronbach’s Alpha katsayılarının değerlendirilmesi kapsamında yararlanılan kriterler şu şekildedir (Özdamar, 2004):

- $\leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek seviyede güvenilirdir.

Ölçeklerin toplam puanları ve alt boyut puanlarına bakıldığında, Problemli Medya Kullanım Ölçeğinin ($\alpha= 0,963$), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formunun ($\alpha= 0,969$) ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinin sanal tolerans ($\alpha= 0,936$) ve sanal

iletişim ($\alpha= 0,932$) alt boyutlarının güvenirlik katsayılarının yüksek seviyede güvenilir olduğu görülmektedir.

4.3. Çocukların Problemlı Medya Kullanım Durumları ile Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde çocukların problemlı medya kullanım durumları ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuk sayıları arasındaki ilişkiye yönelik ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuk sayısı arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Çocuk Sayısı	n	$\bar{x}$	SS	F	P	Post-hoc
Problemlı Medya Kullanım Ölçeği	1	36	36,72	,612	5.625	,001*	1>2
	2	35	35,51	,601			2>3
	3	25	34,39	,563			
	4	3	32,53	,551			
	5	1	30,11	,535			

* $p \leq 0,05$

Tablo 5'te görüldüğü üzere, çocuk sayısı 1 olan ebeveynlerin çocuklarının problemlı medya kullanım durumlarının ($\bar{x}=36,72$; $ss=,612$) sırasıyla çocuk sayısı 2 ($\bar{x}=35,51$; $ss=,601$), çocuk sayısı 3 ($\bar{x}=34,39$; $ss=,563$), çocuk sayısı 4 ($\bar{x}=32,53$; $ss=,551$) ve çocuk sayısı 5 ($\bar{x}=30,11$; $ss=,535$) olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p \leq 0.05$). Diğer bir değişle, ailedeki çocuk sayısı arttıkça, çocukların problemlı medya kullanımını azalmaktadır.

Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuklarının yaşları arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6 Çocukların problemli medya kullanım durumları ile çocukların yaşları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	SS	F	P	Post-hoc
Problemli Medya	35 ay ve altı ¹	11	32,14	,524	5.727	,037*	4>3
Kullanım Ölçeği	36-48 ay ²	28	34,10	,561			
	49-60 ay ³	20	35,16	,583			
	61-72 ay ⁴	41	37,52	,613			

*p≤ 0,05

Tablo 6’da görüldüğü üzere, katılımcıların çocuklarının yaşları değişkenine göre çocuklarının problemli medya kullanımına dair bulgular verilmiştir. Analiz sonucuna göre çocukları 61-72 aylık olan ebeveynlerin çocuklarının problemli medya kullanım durumlarının ($\bar{x}$ =37,52; ss=,613) sırasıyla çocukları 49-60 ay ($\bar{x}$ =35,16; ss=,583), 36-48 ay ($\bar{x}$ =34,10; ss=,561) ve 35 ay ve altı ($\bar{x}$ =32,14; ss=,524) olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. (p≤0.05). Yani çocukların yaşları arttıkça, çocukların problemli medya kullanım oranı artmaktadır.

Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin ebeveynlik pozisyonları arasındaki ilişkiye yönelik olarak t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7 Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlik pozisyonu arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Ebeveynlik Pozisyonu	n	$\bar{x}$	SS	t	P
Problemli Medya	Anne	84	34,61	,563	5.701	,054**
Kullanım Ölçeği	Baba	16	30,16	,532		

**p>0,05

Tablo 7’de görüldüğü üzere, ebeveynlik pozisyonu ile çocukların problemli medya kullanım durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. (p>0.05).

Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin meslekleri arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8 Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin meslekleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Ebeveynlerin Meslekleri	n	$\bar{x}$	SS	F	P
Problemli Medya Kullanım Ölçeği	Ev Hanımı	33	35,17	,561	5.635	,072**
	Kamu veya Özel Sektör Çalışanı	59	32,42	,553		
	Serbest Meslek	7	30,61	,535		
	Çalışmıyor	1	28,39	,522		

**p>0,05

Tablo 8’de görüldüğü üzere, katılımcıların meslekleri ile çocukların problemli medya kullanım durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. (p>0.05)

Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin eğitim durumları arasındaki ilişkiye yönelik olarak bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9 Çocukların problemli medya kullanım durumları ile eğitim durumları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	SS	t	P
Problemli Medya Kullanım Ölçeği	Lise ve altı	28	35,25	,553	5.632	,071**
	Ön lisans ve üstü	72	32,57	,512		

**p> 0,05

Tablo 9’da görüldüğü üzere, katılımcıların eğitim durumları ile çocukların problemli medya kullanım durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. (p>0.05)

Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin aylık gelirleri arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10 Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin aylık gelirleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Aylık Gelir	n	$\bar{x}$	SS	F	P
Problemli Medya Kullanım Ölçeği	11.000 TL ve altı	1	35,49	,557	5.506	,053**
	11.001-25.000 TL	33	34,93	,539		
	25.001-40.000 TL	33	32,37	,522		
	40.001 TL ve üstü	33	30,80	,520		

**p> 0,05

Tablo 10’da görüldüğü üzere, aylık gelir değişkeni ile çocukların problemli medya kullanım durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuklarının en sık kullandıkları görsel medya araçları arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11 Çocukların problemli medya kullanım durumları ile ebeveynlerin çocuklarının en sık kullandıkları görsel medya araçları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Kullanılan Medya Aracı	Görsel	n	$\bar{x}$	SS	F	P	Post-hoc
Problemli Medya Kullanım Ölçeği	Akıllı telefon/cep telefonu ¹		40	34,56	,551	5.634	,025**	1>2
	Tablet ²		22	32,18	,528			2>3
	Televizyon ³		35	30,75	,522			
	Kullanmıyor ⁴		2	25,26	,517			

*p≤ 0,05

Tablo 11’de görüldüğü üzere, akıllı telefon/cep telefonu kullanan çocukların problemli medya kullanım durumlarının ($\bar{x}$ =34,56; ss=,551) sırasıyla tablet ($\bar{x}$ =32,18; ss=,528), televizyon ($\bar{x}$ =30,75; ss=,522) ve hiçbir görsel medya aracı kullanmayan ($\bar{x}$ =25,26; ss=,517) çocuk sahibi ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. (p≤0.05)

4.4. Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki

Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ebeveynlerin çocuk sayıları arasındaki ilişkiye yönelik ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocuk sayısı arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Çocuk Sayısı	n	$\bar{x}$	SS	F	P	Post-hoc
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	1 ¹	36	86,18	,611	5,612	,003*	1>2
	2 ²	35	83,34	,604			2>3
	3 ³	25	80,37	,572			
	4 ⁴	3	77,29	,551			
	5 ⁵	1	73,49	,527			
Sanal Tolerans	1 ¹	36	83,37	,604		,015*	1>2
	2 ²	35	80,62	,581			2>3
	3 ³	25	77,37	,553			
	4 ⁴	3	73,52	,538			
	5 ⁵	1	73,47	,512			
Sanal İletişim	1 ¹	36	83,32	,602		,001*	1>2
	2 ²	35	80,25	,550			2>3
	3 ³	25	77,32	,536			
	4 ⁴	3	73,38	,523			
	5 ⁵	1	73,24	,510			

*p≤ 0,05

Tablo 12’de görüldüğü üzere, çocuk sayısı 1 olan ebeveynlerin sosyal medya bağımlılık durumlarının ($\bar{x}$ =86,18; ss=,611) sırasıyla çocuk sayısı 2 ($\bar{x}$ =83,34; ss=,604), çocuk sayısı 3 ($\bar{x}$ =80,37; ss=,572), çocuk sayısı 4 ($\bar{x}$ =77,29; ss=,551) ve çocuk sayısı 5 ($\bar{x}$ =73,49; ss=,527) olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. (p≤0.05) Yani çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı azalıyor.

Sanal tolerans alt boyutu kapsamında değerlendirildiğinde, çocuk sayısı 1 olan ebeveynlerin sanal tolerans durumlarının ($\bar{x}$ =83,37; ss=,604) sırasıyla çocuk sayısı 2 ($\bar{x}$ =80,62; ss=,581), çocuk sayısı 3 ($\bar{x}$ =77,37; ss=,553), çocuk sayısı 4 ($\bar{x}$ =73,52; ss=,538)

ve çocuk sayısı 5 ($\bar{x}=73,47$; $ss=,512$) olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p\leq 0,05$). Çocuk sayısının artmasıyla birlikte ebeveynlerin sanal tolerans alt boyutu da azalmaktadır.

Sanal iletişim alt boyutu kapsamında değerlendirildiğinde, çocuk sayısı 1 olan ebeveynlerin sanal iletişim durumlarının ($\bar{x}=83,32$; $ss=,602$) sırasıyla çocuk sayısı 2 ($\bar{x}=80,25$; $ss=,550$), çocuk sayısı 3 ($\bar{x}=77,32$; $ss=,536$), çocuk sayısı 4 ($\bar{x}=73,38$; $ss=,523$) ve çocuk sayısı 5 ($\bar{x}=73,24$; $ss=,510$) olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p\leq 0,05$)

Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocuklarının yaşları arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocukların yaşları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	SS	F	P	Post-hoc
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	35 ay ve altı ¹	11	86,27	,611	5,612	,003*	1>2
	36-48 ay ²	28	82,32	,604			2>3
	49-60 ay ³	20	80,18	,572			
	61-72 ay ⁴	41	77,23	,551			
Sanal Tolerans	35 ay ve altı ¹	11	82,53	,601		,022*	1>2
	36-48 ay ²	28	77,52	,551			2>3
	49-60 ay ³	20	73,38	,538			
	61-72 ay ⁴	41	72,82	,527			
Sanal İletişim	35 ay ve altı ¹	11	82,47	,600		,003*	1>2
	36-48 ay ²	28	77,30	,537			2>3
	49-60 ay ³	20	73,36	,530			
	61-72 ay ⁴	41	72,62	,522			

* $p\leq 0,05$

Tablo 13'te görüldüğü üzere, çocukları 35 ay ve altı aylık olan ebeveynlerin sosyal medya bağımlılık durumlarının ($\bar{x}=3,53$; $ss=,637$) sırasıyla çocukları 36-48 ay ($\bar{x}=3,42$; $ss=,622$), 49-60 ay ($\bar{x}=3,42$; $ss=,622$) ve 61-72 ay ($\bar{x}=3,42$; $ss=,622$) olan ebeveynlere

göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p \leq 0.05$) Çocuğun yaşı arttıkça ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı azalmaktadır.

Sanal tolerans alt boyutu kapsamında değerlendirildiğinde, çocukları 35 ay ve altı aylık olan ebeveynlerin sanal tolerans durumlarının ($\bar{x}=82,53$; $ss=,601$) sırasıyla çocukları 36-48 ay ($\bar{x}=77,52$; $ss=,551$), 49-60 ay ($\bar{x}=73,38$; $ss=,538$) ve 61-72 ay ($\bar{x}=72-82$; $ss=,527$) olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p \leq 0.05$)

Sanal iletişim alt boyutu kapsamında değerlendirildiğinde, çocukları 35 ay ve altı aylık olan ebeveynlerin sanal iletişim durumlarının ($\bar{x}=82,47$; $ss=,600$) sırasıyla çocukları 36-48 ay ($\bar{x}=77,30$; $ss=,537$), 49-60 ay ($\bar{x}=73,36$; $ss=,530$) ve 61-72 ay ($\bar{x}=72,62$; $ss=,522$) olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p \leq 0.05$)

Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ebeveynlik pozisyonları arasındaki ilişkiye yönelik olarak t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ebeveynlik pozisyonları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Ebeveynlik Pozisyonu	n	$\bar{x}$	SS	t	P
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	Anne	84	83,16	,617	5,513	,081**
	Baba	16	82,18	,601		
Sanal Tolerans	Anne	84	82,44	,552		,061**
	Baba	16	82,38	,527		
Sanal İletişim	Anne	84	82,72	,551		,057**
	Baba	16	82,68	,526		

** $p > 0,05$

Tablo 14'te katılımcıların ebeveynlik pozisyonu değişkenine göre sosyal medya bağımlılıklarına dair bulgular verilmiştir. Analiz sonucuna göre ebeveynlik pozisyonu ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. ($p > 0.05$)

Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile meslekleri arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile meslekleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Ebeveynlerin Meslekleri	n	$\bar{x}$	SS	F	P
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	Ev Hanımı	33	82,27	,611	5,517	,058**
	Kamu veya Özel Sektör Çalışanı	59	83,36	,603		
	Serbest Meslek	7	77,32	,538		
	Çalışmıyor	1	73,19	,523		
	Çalışmıyor	1	73,19	,523		
Sanal Tolerans	Ev Hanımı	33	82,24	,551	5,461	,077**
	Kamu veya Özel Sektör Çalışanı	59	83,30	,527		
	Serbest Meslek	7	77,26	,516		
	Çalışmıyor	1	73,15	,501		
	Çalışmıyor	1	73,15	,501		
Sanal İletişim	Ev Hanımı	33	82,12	,550	5,432	,072**
	Kamu veya Özel Sektör Çalışanı	59	83,21	,521		
	Serbest Meslek	7	77,25	,513		
	Çalışmıyor	1	73,10	,500		
	Çalışmıyor	1	73,10	,500		

**p> 0,05

Tablo 15'te görüldüğü üzere, meslek ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. ($p>0.05$)

Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile eğitim durumları arasındaki ilişkiye yönelik olarak t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile eğitim durumları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	SS	t	P
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	Lise ve altı	28	82,13	,615	5,516	,072**
	Ön lisans ve üstü	72	83,27	,602		
Sanal Tolerans	Lise ve altı	28	77,38	,553		,083**
	Ön lisans ve üstü	72	82,51	,522		
Sanal İletişim	Lise ve altı	28	77,35	,551		,088**
	Ön lisans ve üstü	72	82,46	,520		

**p> 0,05

Tablo 16’da görüldüğü üzere, eğitim durumu ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. ($p>0.05$)

Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile aylık gelirleri arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile aylık gelirleri arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Aylık Gelir	n	$\bar{x}$	SS	F	P
Sosyal Medya Bağımlılığı	11.000 TL ve altı	1	77,18	,614	5,513	,051**
Ölçeği	11.001-25.000 TL	33	82,66	,602		
	25.001-40.000 TL	33	83,23	,551		
	40.001 TL ve üstü	33	83,36	,532		
Sanal Tolerans	11.000 TL ve altı	1	73,21	,553	5,414	,070**
	11.001-25.000 TL	33	80,42	,526		
	25.001-40.000 TL	33	82,32	,513		
	40.001 TL ve üstü	33	82,38	,511		
Sanal İletişim	11.000 TL ve altı	1	73,17	,552	5,363	,073**
	11.001-25.000 TL	33	80,35	,522		
	25.001-40.000 TL	33	82,20	,510		
	40.001 TL ve üstü	33	82,28	,505		

** $p>0,05$

Tablo 17’de görüldüğü üzere, aylık gelir durumu ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. ($p>0.05$)

Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocuklarının en sık kullandıkları görsel medya araçları arasındaki ilişkiye yönelik olarak ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18 Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ebeveynlerin çocuklarının en sık kullandıkları görsel medya araçları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Ölçekler	Kullanılan Medya Aracı	Görsel	n	$\bar{x}$	SS	F	P	Post-hoc
----------	------------------------	--------	---	-----------	----	---	---	----------

Sosyal	Medya	Akıllı	telefon/cep	40	83,22	,612	5,527	,014*	1>2
Bağımlılığı		telefonu ¹							
Ölçeği		Tablet ²		22	83,18	,601			2>3
		Televizyon ³		35	80,27	,586			
		Kullanmıyor ⁴		2	77,24	,571			
Sanal Tolerans		Akıllı	telefon/cep	40	82,25	,556	5,412	,002*	1>2
		telefonu ¹							
		Tablet ²		22	80,38	,537			2>3
		Televizyon ³		35	77,46	,523			
		Kullanmıyor ⁴		2	73,66	,511			
Sanal İletişim		Akıllı	telefon/cep	40	82,23	,555	5,362	,003*	1>2
		telefonu ¹							
		Tablet ²		22	80,32	,523			2>3
		Televizyon ³		35	77,44	,512			
		Kullanmıyor ⁴		2	73,62	,503			

*p≤ 0,05

Tablo 19 (Devam) Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ebeveynlerin çocuklarının en sık kullandıkları görsel medya araçları arasındaki ilişkiye dair puan ortalamalarının dağılımı

Tablo 18’de görüldüğü üzere, akıllı telefon/cep telefonu kullanan çocuk sahibi ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıklarının ($\bar{x}$ =83,22; ss=,612) sırasıyla tablet ($\bar{x}$ =83,18; ss=,601), televizyon ($\bar{x}$ =80,27; ss=,586) ve hiçbir görsel medya aracı kullanmayan ($\bar{x}$ =77,24; ss=,571) çocukların ebeveynlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. (p≤0.05)

Sanal tolerans alt boyutu kapsamında değerlendirildiğinde, akıllı telefon/cep telefonu kullanan çocuk sahibi ebeveynlerin sanal tolerans durumlarının ($\bar{x}$ =82,25; ss=,556) sırasıyla tablet ($\bar{x}$ =80,38; ss=,537), televizyon ($\bar{x}$ =77,46; ss=,523) ve hiçbir görsel medya aracı kullanmayan ($\bar{x}$ =73,66; ss=,511) çocukların ebeveynlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sanal iletişim alt boyutu kapsamında değerlendirildiğinde, akıllı telefon/cep telefonu kullanan çocuk sahibi ebeveynlerin sanal iletişim durumlarının ($\bar{x}$ =82,23; ss=,555) sırasıyla tablet ($\bar{x}$ =80,32; ss=,523), televizyon ($\bar{x}$ =77,44; ss=,512) ve hiçbir görsel medya aracı kullanmayan ($\bar{x}$ =73,62; ss=,503) çocukların ebeveynlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.5. Çocukların Problemlı Medya Kullanım Durumları ile Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki Korelasyonel İlişki

Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasındaki korelasyon ilişkisi analizi sonuçları Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 20 Çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiye dair pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı sonuçları

			Problemlı Kullanım Ölçeği	Medya Bağımlılığı Ölçeği
Problemlı Kullanım Ölçeği	Medya	Pearson Correlation	1	,217**
		Sig. (2-tailed)		,000
		n	100	100
Sosyal Bağımlılığı Ölçeği	Medya	Pearson Correlation	,217**	1
		Sig. (2-tailed)	,000	
		n	100	100

**p<.001

Tablo 19’da görüldüğü üzere, çocukların problemlı medya kullanım durumları ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasında ($r=.217$, $p<0.01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu kapsamda ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arttıkça çocukların problemlı medya kullanımlarının arttığı görülmektedir.

4.6. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiş ve çocukların ve ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıklarını tanımlayan bazı önemli temalar ortaya çıkmıştır. Görüşmeye 15 ebeveyn katılmış ve bu ebeveynlerin demografik bilgileri tablo 20 de gösterilmiştir.

Tablo 21 Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Sosyo-Demografik Değişkenler	Sayı (n)
Çocuk Sayısı	1 4
	2 8

	3	3
<i>Çocuğun Yaşı</i>	35 ay ve altı	2
	36-48 ay	5
	49-60 ay	3
	61-72 ay	5
<i>Ebeveynlik Pozisyonu</i>	Anne	12
	Baba	3
<i>Meslek</i>	Ev Hanımı	2
	Kamu veya Özel Sektör Çalışanı	13
<i>Eğitim Durumu</i>	Lise ve altı	2
	Ön lisans ve üstü	13
<i>Aylık Gelir</i>	11.000 TL ve altı	2
	11.001-25.000 TL	5
	25.001-40.000 TL	3
	40.001 TL ve üstü	5
<i>Yaş</i>	25-31	2
	32-38	3
	39-44	8
	45-50	2
<i>Hangi Teknolojik alete sahipsiniz</i>	Akıllı telefon/ Cep telefonu	15
	Bilgisayar	12
	Tablet	10
	Akıllı Televizyon	12
	Akıllı Saat	7
	Oyun Konsolu	2

Tablo 20 (Devam) Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Tablo 20’de katılımcıların sosyo-demografik değişkenlerine yönelik bulgular gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların en fazla 3 çocuk sahibi olduğunu (n: 3) görülürken, bunu sırasıyla 1 çocuk (n: 4) ve 2 çocuk (n: 8) katılımcıların izlediği görülmektedir. Çocuğun yaşı değişkenine göre bakıldığında, katılımcılardan 61-72 ay ve 36-48 ay yaş grubunda çocuk sahibi olduğu (n: 5) görülürken, bunu sırasıyla 49-60 ay yaş grubu (n: 3) ve 35 ay ve altı yaş grubunda çocuk sahibi olduğu (n: 1) görülmektedir. Ebeveynlik pozisyonu değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun anne olduğu (n: 12) görülürken diğer katılımcıların da baba olduğu (n: 2) görülmektedir.

Mesleki durum değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun kamu veya özel sektör çalışanı olduğu (n: 13) görülürken ev hanımı (n: 2) görülmektedir. Eğitim durumu değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun ön lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu (n: 13) görülürken lise ve altı eğitim düzeyine sahip olduğu katılımcı sayısının da İki olduğu görülmektedir. Aylık gelir değişkenine göre bakıldığında, katılımcıların 40.001 TL ve üstü ve 11.000- 25. 000 arası gelir düzeyine sahip 5 kişi olduğu görülmüştür. Bunları sırasıyla 25.001-40.000 TL (n: 3), 11.000 TL ve altı (n: 2) gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş değişkenine bakıldığında ise en fazla 39-44 yaş grubunda olduğu görülürken, bunu sırasıyla 32-38 yaş gurubu, 25-31 gurubu ile 45-50 yaş grubunun izlediği görülmektedir. Katılımcıların hangi teknolojik alete sahip olmaları ile ilgili değişkende ise tüm katılımcıların telefona sahip oldukları yine büyük çoğunluğun akıllı televizyon ve bilgisayara sahip oldukları görülüp, bunun yanında tablet , akıllı saat ve oyun konsolu sahibi oldukları görülmektedir.

4.7. Ebeveynlerin Teknolojik Aletleri Kullanma Alışkanlığını Anlamaya Yönelik Sorular

Bu sorular, ebeveynlerin teknolojiyle etkileşim düzeyini ve bu etkileşimin çocuklarına olan etkilerini anlamak için tasarlanmıştır.

Tablo 22 Teknolojik Aletleri Kullanma Amacına İlişkin Bulgular

		<i>Frekans</i>
<i>Teknolojik Alet Kullanılma Amacı</i>	Eğitim	10
	İş	10
	Oyun	6
	Eğlence	5

Tablo 21’ de katılımcıların teknolojik aletlerin kullanılma amacına yönelik bulgular gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu sahip oldukları teknolojik aletleri eğitim ve iş amacıyla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bunu sırasıyla oyun ve eğlence amacı takip etmektedir.

Tablo 23 Teknolojik Aletleri Kullanma Alışkanlığına İlişkin Bulgular

		<i>Frekans</i>
	Gün içinde sürekli	6
<i>Günün Hangi Zaman Dilimi</i>	Çalışma saatlerim içerisinde	4
	İşten geldikten sonra	5
	2-3 saat	2
<i>Kullanma Sıklığı</i>	4-5 saat	5
	5 saat ve üstü	8

Tablo 22’ de katılımcıların teknolojik aletleri kullanma alışkanlığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Günü hangi zaman dilimine ilişkin olarak genellikle gün içinde sürekli olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

“K2: Mesleğimden ötürü günümün çoğunu teknolojik aletlerle geçirmek durumunda kalıyorum.”

Bunu sırasıyla işten geldikten sonra ve çalışma saatleri içerisinde şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

“K13: İşim için kullanırım genellikle çalıştığım saatlerde sabah 8 akşam 5 aralıklarında daha çok bakarım”

Bunun yanında teknolojik aletleri kullanma süresi bakımından 5 saat ve üstü kullanım en fazla olarak görülmekte olup, bunu sırasıyla 4-5 saat ve 2-3 saat seçenekleri izlemektedir. Katılımcıların kullanma sebebi ile ilgili olarak ise en fazla eğlence seçeneği olduğu görülmekte olup, bunu sırasıyla eğitim ve iş seçeneği en az ise iletişim amaçlı kullanıldığı belirtilmiştir.

“K3: Gün içinde her zaman kullanıyorum. Günden güne değişiyor bazı zamanlar televizyondan film izliyorum diğer zamanlarda sosyal medya da geziyorum”

4.8. Ebeveynlerin Gözünden, Çocukların Teknolojik Aletleri Kullanma Alışkanlığını Anlamaya Yönelik Sorular

Ebeveynlere çocuklarının teknolojik aletleri nasıl kullandıklarını değerlendirme olanağı veren araştırma soruları ile ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanım alışkanlıkları araştırılmıştır.

Tablo 24 Çocukların İlk Kullandıkları Teknolojik Alete ilişkin Bulgular

		Frekans
İlk Kullandıkları Teknolojik Alet	Telefon	6
	Tablet	6
	Televizyon	3
İlk olma sebebi	Gördükleri için	4
	Video izlemek için	4
	Oyun	3
	İlgi Çekiciliği	4

Tablo 23’te çocukların ilk kullandıkları teknolojik alete ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan yola çıkarak en fazla kullanılan ilk teknolojik aletin Telefon ve Tablet olduğu görülmektedir.

“K1: Telefon çünkü hep bizim elimizde görüyordu”

Bunun ardından ise televizyon olduğu görülmektedir. Ayrıca diğer bir soru olan ilk kullanılan teknolojik aletin kullanılma sebebine ilişkin bulgularda ise verilen cevaplar neredeyse aynı çoğunlukta katılımcının verdiği görülmektedir. Teknolojik aleti ilk gördükleri için, Video izlemek için ve ilgi çekici oldukları için ilk olma sebebi olarak belirtilmiştir.

“K5: Televizyona ilgi duydu ilk. Çizgi film izlemek için kullanmaya başladı”

K15: Televizyon çizgi film izlemeyi seviyordu bunun için izliyordu”

Bunun yanında oyun oynamak için de kullandıklarını belirten katılımcılar olduğu görülmektedir.

“K9: İlk tablete ilgi duymaya başladı genellikle oyun oynamak için kullanıyor”

Tablo 25 Çocukların Teknolojik Aletleri Kullanma sürelerine İlişkin Bulgular

	<i>Frekans</i>	
	1 Saat ve Altı	2
	1-3 Saat arası	8
	3 Saat ve üstü	5

Tablo 24’te çocukların teknolojik aleti kullanma sürelerine ilişkin bulgular görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan yola çıkarak en fazla kullanma sıklığının 1-3 saat arası olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla 3 saat ve üstü izlemektedir. En az katılımcının verdiği cevap ise 1 saat ve altı olarak görülmektedir.

Tablo 26 Çocukların Teknolojik Aleti Kullanma Zamanına İlişkin Bulgular

	<i>Frekans</i>	
	Gün İçerisinde Sürekli	3
	Okul Zamanı Dışında	6
	Boş zamanlarında	4

Tablo 25’te çocukların teknolojik aleti kullanma zamanına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tabloya göre çocuklar en fazla okul zamanı dışında teknolojik aletleri kullanıldığı görülmektedir.

“K4: Okuldan döndükten sonra kullanmaya başlıyor. Oyun amaçlı”

“K6: Öğleden sonraları ve kreşten geldikten sonra eğitim ve eğlence amacıyla teknolojik aletleri kullanmaktadır”

Bunu sırasıyla boş zamanlarında, gün içerisinde sürekli ve ebeveynlerin izin verdiği zaman diliminde seçenekleri izlemektedir.

“K1: Çok fazla elinde, sürekli tabletten video izliyor”

“K7: Boş zamanlarında arkadaşları ile oyun oynarken kullanıyor”

Tablo 27 Çocukların Kullandıkları Teknolojik Aletin Olumlu ya da Olumsuz Etkilerine İlişkin Bulgular

		<i>Frekans</i>
<i>Olumlu</i>	Öğretici Olması	6
	Zekâ Gelişimi	6
	Oyalayıcı Olması	3
<i>Olumsuz</i>	Zamanın Boşa Geçmesi	4
	Dikkat Dağınıklığı	4
	Sağlık Sorunları (Göz Bozukluğu, Baş Ağrısı gibi)	3
	Bağımlılık	4

Tablo 26’da çocukların kullandıkları Teknolojik aletlerin olumlu ya da olumsuz etkilerine ilişkin bulgular gösterilmiştir. Katılımcıların hepsi aşağıda belirtilecek cevaplardan da anlaşılacağı üzere hem olumlu hem olumsuz yönleri olduklarını belirtmişlerdir. Olumlu olarak en fazla teknolojik aletlerin çocuklara öğretici olması ve zekâ gelişimini arttırma noktasında olduğunu belirtmişlerdir.

“K1: Zamanını boşa harcayabiliyor fakat yeni şeyler öğrendiği de olur.”

Bunun yanı sıra teknolojik aletlerin oyalayıcı olmasını belirten katılımcılar da olmuştur.

“K2: Çocuğumuzun odağını dağıtıp sakinleşmesini veya uyumasını sağlasada ileride bağımlılık yapabilecek olmasından ötürü endişeliyim”

Olumsuz yönlerini belirten katılımcılarda ise zamanın boşa geçmesi, dikkat dağınıklığı ve bağımlılık seçeneklerini belirten katılımcılar eşit sayıda iken, bunları takip eden katılımcılar ise sağlık sorunları seçeneğini olumsuz yön olarak belirttikleri görülmektedir.

“K7: Büyüdüğünde araştırmayı nasıl yapacağını öğrendiğini düşünüyorum ancak telefonla fazla vakit geçirdiği için öncelikle göz sağlığını bozdu ve zamanını boşa harcar.”

“K10: Olumlu ve olumsuz etkileri illaki oluyor olumlu yanlarından youtube vb platformlardan yen şeyler öğrenebilir olumsuz yanlarından da ilerleyen yaşlarda göz bozukluğu gibi hastalıklar olabileceğini düşünüyorum.”

Tablo 28: Çocuğun Teknolojik Alet Kullanımının Sınırlanmasına İlişkin Bulgular

		<i>Frekans</i>
<i>Sınırlandırılma Var</i>	Günlük 1 saat	4
	Akşamları Birlikte Kullanım	3
	Günün belirli zaman Diliminde	5
	Uygulama Yolu ile	2
<i>Sınırlandırma Yok</i>	Kendi kararı ile Kullanılması	1

Tablo 27’de çocukların teknolojik aletlerinin kullanılmasında sınırlandırma yapılıp yapılmamasına ilişkin bulgular gösterilmiştir. Katılımcıların 14’ü sınırlandırma yaptığını belirtirken bir tanesi sınırlandırma yapmadığını belirtmiştir. Sınırlandırma yapanların daha çok günün belirli zaman diliminde yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunları sırasıyla günlük bir saat ve akşam ebeveynlerle birlikte kullanarak yapıldığı görülmektedir.

“K7: Oluyor her gün belirli saat aralığında veriyorum dikkatini başka yöne çekiyorum. Dışarı çıkmaya davet ediyorum yürüyüş veya farklı bir etkinlik onu uzaklaşmasına yardımcı oluyor”.

“K10: Gündüz vermiyorum akşam beraber kullanmak şartı ile izin veriyorum tabiki”

Katılımcılardan ikisi se uygulama yolu ile sınırlama yaptıklarını belirtmişlerdir.

“K8: Oluyor ebeveyn denetimleri adlı uygulama ile kısıtlıyorum. Bu uygulamayı google play sağlıyor”

Sınırlandırma yapmayan katılımcı ise çocuğun kendinin karar vermesi gerektiğini belirtmiştir.

“K13: Ne kadar kullanacağını kendisi ayarlarsa daha fazla sorumluluğu alabileceğini düşünüyorum”

4.9. Ebeveynler ile Çocuklarının Teknolojik Alet Kullanma

Alışkanlıkları Arasındaki İlişkiyi Anlamaya Yönelik Sorular.

Ebeveynlerle çocukların teknolojik aletleri kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak amacıyla elde edilen verilerin analizi sonrasında aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 29 : Teknolojik Alet Kullanımında Çocukların Tepkilerine ilişkin Bulgular

	<i>Frekans</i>
<i>Çocukların Tepkileri</i>	Birlikte Kullanılma 3
	Ne Yapıldığına Bakma 3
	Çocuk ta Kullanmak İstiyor 7
	Ebeveyninin Uyarma 2

Tablo 28’de teknolojik alet kullanımında çocukların tepkilerine ilişkin bulgular gösterilmiştir. Katılımcıların teknolojik alet kullanımında çocukların ne tür tepki verdiklerine ilişkin soruda en fazla verilen cevap çocukların da kullanmak istemeleridir.

“K4: Beraber kullandığımız için ve malum teknoloji çağı cocukları olduğu için bir tepki vermiyor”

Bunu sırasıyla birlikte kullanma ve ne yapıldığına bakma cevapları takip etmektedir.

“K9: Genellikle yanıma oturup ne yaptığımı izler birşeyler anlatmaya çalışır”

“K12: genellikle birlikte kullandığımız için herhangi bir sorun oluşmuyor”

Ebeveynleri uyarak tepkisini gösteren çocukların da oldukları görülmektedir.

“K15: Eger bende sosyal medyaya çok fazla bakarsam beni uyarıyor bende telefona bakma zamanımı azaltıyorum”

Tablo 30 Ebeveynler ve Çocukların Teknolojik Aletleri Kullanımı Arasındaki Farklılıklar ve Benzerliklere İlişkin Bulgular

		Frekans
Benzerlik	Oyun	3
	Vakit Geçirme	1
	Oyalayıcı Olması	1
Farklılık	İş	4
	Video	3
	Oyun	3
	Haberleşme ve İletişim	5

Tablo 29’da ebeveyn ve çocukların teknolojik alet kullanımı arasında farklılık ve benzerlik durumları ile ilgili olarak bulgular gösterilmiştir. Benzerlik olduğunu belirten katılımcıların çocuklarla en fazla benzerlik gösterdikleri konunun oyun oynamak olduğu görülmektedir.

“K5: Beraber kullandığımız için benzer şeylere ilgili duyuyoruz pek farklılık yok açıkçası

Onun dışında ise vakit geçirme ve oyalayıcı olması noktasında benzerlik olduğunu belirten katılımcılar görülmektedir. Ebeveynler ile çocukların teknolojik aletin kullanımı noktasında farklılık gösterdikleri konulardan en fazla farklılık haberleşme ve iletişim olduğu görülmektedir.

K7: Çocuğum teknolojik aletleri sadece oyun oynamak için kullanılırken ben daha çok yakınlarımla konuşmak yada yeni hobiler öğrenmek için kullanıyorum”

Bunu sırasıyla takip eden İş, video ve oyun olduğu gözlemlenmektedir. Oyun seçeneği hem benzerlik olarak hem de farklılık olarak görülmektedir.

“K1: Ben daha çok banka vs bakıyorum kızım video izliyor”

“K13: Benzerlik ikimizinden video izlemesi farklılık ise o oyun oynarken ben sosyal medyaya bakıyorum.”

Tablo 31: Teknolojik Alet Kullanımının Çocuklara Ayrılan Vakit Kısıtlamaya İlişkin Bulgular

		<i>Frekans</i>
<i>Kısıtlıyor</i>	Sosyal Medya Bağımlılığı	2
	Eve İş Getirmemek	2
<i>Kısıtlamıyor</i>	Birlikte Vakit geçirmek	4
	Teknolojik Aleti Birlikte Kullanma	3
	Belirli Süre İçin Kullanım İzni	3

Tablo 30’da teknolojik aletin kullanımı sonucu çocuklara ayrılan vakit kısıtlanıyor mu sorusuna verilen cevaplara ilişkin bulgular gösterilmiştir. Katılımcılardan kısıtlıyor diyenler sosyal medya bağımlılığı yüzünden çocuklara ayrılacak vaktin kısıtlandığını belirtmişlerdir.

“K11: Ben zorunlu olarak sosyal medyaya bakarken dalıyorum bu yüzden kısıtlıyor”

Teknolojik alet kullanımının çocuklara ayrılan vakti kısıtlamadığını belirten katılımcılar arasında en fazla gerekçe olarak birlikte vakit geçirdiklerinden dolayı olduğu görülmektedir.

“K1: İlk olarak onunla vakit geçirdiğim için çok sorun yaşamıyorum.”

Bunu sırasıyla teknolojik aleti birlikte kullanma, belirli süre için kullanım izni seçenekleri olduğu görülmektedir. En aza gerekçe olarak da ebeveynlerin işlerini eve getirmediklerinden dolayı vakit kısıtlaması olmadığını belirtiyor.

“K2: Hayır, işimi eve getirmiyorum ve evde çocuğumla zaman geçirmeye dikkat ediyorum”

“K6: Hayır kısıtlamıyor yeterince çocuğuma vakit ayırıyorum işlerimi sonuna kadar ertelerim”

BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında elde edilen bulguların genel olarak değerlendirilmesiyle ulaşılan araştırma sonuçları, bu sonuçların literatürdeki yerine ilişkin tartışma ve sonraki süreçlerde benzer çalışmaları yapacak araştırmacılara ve uygulayıcılara yapılan öneriler bu bölümde ele alınmıştır.

5.1. Sonuç

Bu araştırma, okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanım durumları ile ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki ana başlıklarda özetlenmiştir:

Çocuk Sayısı ve Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılığı:

- Çocuk sayısı arttıkça, ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı azalmaktadır.
- Bu bağlamda, aile içindeki çocuk sayısının ebeveynlerin sanal toleransını etkilediği görülmüştür. Çocuk sayısı arttıkça, ebeveynlerin sanal tolerans alt boyutu azalmakta ve sosyal medya bağımlılıkları azalmaktadır.

Çocuğun Yaşı ve Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılığı:

- Çocuğun yaşının artmasıyla birlikte ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı azalmaktadır. Bu durum, çocuğun yaşının ebeveynin teknoloji kullanım alışkanlıklarını etkilediğini göstermektedir.

Çocukların Teknoloji Kullanımı ve Ebeveynlerin Sosyal Medya Bağımlılığı:

- Akıllı telefon/cep telefonu kullanan çocuk sahibi ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları diğer medya araçlarını kullanmayan ebeveynlere göre daha yüksek düzeydedir.
- Sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarında da benzer bir eğilim gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerin Teknoloji Kullanım Alışkanlıkları:

- Ebeveynlerin tamamı akıllı telefon/cep telefonu sahibidir ve bu cihazları hem eğitim ve iş hem de oyun amacıyla kullanmaktadırlar.

- Katılımcıların çoğunluğu teknolojik aletleri gün içinde sürekli olarak kullanmaktadır.

Çocukların Medya Kullanımı:

- Aile içindeki çocuk sayısı arttıkça, çocukların problemli medya kullanımı azalmaktadır.
- Çocukların en sık kullandığı görsel medya aracı akıllı telefon olarak belirlenmiştir.

Teknoloji Kullanım Süreleri:

- Çocukların teknoloji kullanım sıklığı genellikle 1-3 saat arasındadır.
- Çocuklar teknolojik aletleri genellikle okul zamanı dışında kullanmaktadırlar.

Teknolojik Aletlerin Etkileri:

- Katılımcılar, teknolojik aletlerin çocuklara öğretici ve zekâ gelişimini arttırıcı bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Ebeveyn Profili ve Medya Bağımlılığı:

- Ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocukların problemli medya kullanımı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Artan ebeveyn bağımlılığı, çocuklarda problemli medya kullanımını tetiklemektedir.

Teknoloji Kullanımında Sınırlama:

- Katılımcıların büyük bir kısmı çocuklarının teknoloji kullanımını belirli zaman dilimlerinde sınırlamaktadır.

Ebeveynlerin Tepkileri ve Benzerlikler:

- Çocukların teknoloji kullanımına yönelik tepkiler genellikle olumlu olup, çoğu ebeveyn, çocuklarıyla benzerlik gösterdiği konunun oyun oynamak olduğunu belirtmiştir.

Vaktin Kısıtlanması ve Gerekçeleri:

- Ebeveynler, sosyal medya bağımlılığı nedeniyle çocuklarına ayrılan vaktin kısıtlandığını belirtmişlerdir. Ancak, birlikte vakit geçirme ve işlerin eve getirilmemesi gibi gerekçelerle vaktin kısıtlanmadığı da ifade edilmiştir.

Araştırma sonuçları, aile içindeki çocuk sayısının, çocuğun yaşı ve teknoloji kullanım alışkanlıklarının ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıklarının, çocukların problemli medya kullanımları ile pozitif bir ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, ailelerin teknoloji kullanımını düzenleme ve çocuklarının medya kullanımına daha bilinçli bir şekilde yaklaşmalarına yardımcı olabilir.

5.2. Tartışma

Bu çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji kullanma durumlarının, ebeveynlerinin teknoloji kullanım alışkanlıkları bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntemin yararlanıldığı bölümünün araştırma örneklemini İstanbul'da yaşayan ve okul öncesi dönem çocuk sahibi 12 anne ve 3 baba olmak üzere 15 ebeveyn dahil edilirken, nicel yöntemlerden yararlanıldığı bölümünün araştırma örneklemini ise okul öncesi dönem çocuk sahibi 100 ebeveyn dahil edilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları, ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanım alışkanlıklarına ilişkin görüşleri, ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkileri ve rehberlik rolleri ile ilgili nitel ve nicel bulgular sunularak ayrıntılı bir şekilde tartışılacaktır.

5.2.1.Ebeveynlerin teknoloji kullanım alışkanlıkları

Araştırma bulgularına göre, katılımcı ebeveynlerin çoğunluğunun sosyal medya bağımlılığına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, dijital çağda ebeveynlerin sosyal medya platformlarına yoğun bir bağımlılık geliştirdiklerini yansıtmaktadır. Ayrıca, sosyal medya bağımlılığının, aile içindeki çocuk sayısı ile ters orantılı olarak azaldığı

gözlemlenmiştir. Bu, ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri zamanın, sosyal medya kullanımını azalttığına işaret edebilir. Bu bulgumuzla paralellik gösteren Anlı (2018) tarafından yapılan bir çalışma, internet bağımlılığının, sosyal ilişkilerde, duygusal ilişkilerde ve aile ilişkilerinde yalnızlıkla olumlu bir şekilde ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur. Yalnız bireylerin sosyalleşmek amacıyla interneti tercih ettiği ve interneti duygusal destek amacıyla kullandığı belirtilmiştir. Ayrıca Özkapı (2021) yaptığı araştırmasında yetişkinlerin sosyal medya kullanımlarının depresyon ve sosyal kaygı düzeyleri ile ilişkisini incelemiştir. Sosyal medya bağımlılığı ile depresyon puanları ve sosyal kaygı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın bulguları gösteriyor ki, çocuk sayısının artmasıyla ve çocukların büyümesiyle birlikte ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığının azalmaktadır. Bu sonuçlar, ailelerin çocuklarıyla etkileşimde bulunarak sosyal medya kullanımını azalttıklarını düşündürmektedir. Anderson (2001), internet kullanımının temel nedenlerinden birinin, yalnızlık ve depresyon gibi psikolojik belirtileri azaltma amacını taşıdığını vurgulamıştır. Ayrıca, internet bağımlılığının yalnızlık ve gerçek yaşamdaki sosyal etkileşimlerin azalması ile ilişkilendirildiği belirtilmiştir (Kubey vd., 2001). Bu bağlamda, internetin duygusal destek için bir araç olarak görüldüğü ve yalnız bireylerin sosyalleşme amacıyla interneti tercih ettiği ifade edilmiştir. Ebeveynler, kullandıkları teknolojik cihazların çocuklarının üzerinde olumsuz etkileri olabileceğinin farkında olmalıdırlar. Eğer ebeveynlerin çocuklarıyla aktif olarak vakit geçirecekleri zaman sınırlıysa, çocuğun başka bir yetişkin veya yaşlılarıyla birlikte oyun oynamasının önemli bir faktör olduğu bilinmelidir. Özellikle dört yaş altındaki çocukların, teknolojik cihazlara maruz kalmak yerine yalnız başlarına oyun oynamalarının, yaratıcı düşünme ve bireysel problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabileceği unutulmamalıdır. Gün içinde toplam teknoloji kullanım süresi, televizyon, bilgisayar, tablet ve cep telefonu gibi, 1-2 saat arasında sınırlanmalıdır (Mustafaoğlu vd., 2018). 0-6 yaş aralığı, çocukluk gelişiminin temel dönemidir ve bu süreçte oyun, yaşamın merkezindedir. Günümüzde çocuklar, akıl oyunları, sanal oyunlar, bahçe oyunları, hareketli oyunlar ve spor gibi çeşitli oyunlarla etkileşir. Teknolojinin artışıyla birlikte, evlerdeki internet erişimi, tablet, bilgisayar ve akıllı telefonlar çocukların istedikleri oyunu rahatça oynamalarını sağlar. Ancak, istediği zaman ve mekânda oyunlara erişim, teknoloji bağımlılığı riskini artırır (Karaduman, 2020; Pehlivan, 2014).

Katılımcılar genellikle gün içinde sürekli olarak teknoloji kullanma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Bu durum, teknolojinin günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline geldiğini ve sürekli olarak kullanıldığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verileri de bu bulguyu desteklemektedir; Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre, 2023 yılında evden İnternete erişim olanağı olan hanelerin oranı %95,5 olarak tespit edilmiş ve internet kullanan bireylerin oranı ise %87,1 olarak kaydedilmiştir (TÜİK, Ağustos 2023). Tablo 18'e göre, akıllı telefon/cep telefonu kullanan ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıklarının diğer görsel medya araçlarını kullanmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarındaki eğilimler, akıllı telefon kullanımının sosyal medya bağımlılığı üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu durum, mobil teknolojinin sosyal medya kullanımını artırıcı bir faktör olabileceği düşüncesini desteklemektedir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin tamamı akıllı telefon/cep telefonuna sahiptir ve bu da bize teknolojinin günümüzde aile yaşamının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini ve bu cihazların neredeyse evrensel bir şekilde benimsendiğini göstermektedir.

Ebeveynlerin teknoloji kullanım amaçlarına yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde, genellikle ebeveynler teknolojiyi eğitim ve iş amaçları için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Ancak, bu bulgu, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (2016) gerçekleştirdiği Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması'ndaki verilerle çelişmektedir. TÜİK araştırmasına göre, 16-74 yaş aralığındaki bireylerin en yaygın internet kullanım amaçları arasında sosyal ağlarda zaman geçirme ve paylaşım sitelerinde video izleme yer almaktadır. Bu noktada, sosyal istenirlik kavramının önemli bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Sosyal istenirlik, katılımcıların toplumun genel normlarına uygun cevaplar verme eğiliminde olduğu durumları ifade eder (Akın, 2010). Ebeveynler, teknolojiyi sıklıkla eğitim ve işle ilişkilendirmelerine rağmen, araştırmaya göre ebeveynlerin sosyal medya kullanımı gibi daha özel ve bazen eleştirel bir konuda yüksek puan aldığı görülmüştür. Bu farklılığın nedeni, katılımcıların daha çok sosyal istenirlik beklentisi içinde olmaları olabilir. Yani toplumun genel normları, teknolojik araçların eğitim amacıyla kullanımını daha değerli gördüğü için katılımcılar, bu beklentiyi karşılamak adına eğitim ve işle ilişkilendirmiş olabilirler. Bu durum, araştırmanın çelişen bulgularını sosyal istenirlik etkisiyle açıklayabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, ebeveynlerin yüksek oranda teknoloji kullanım alışkanlıklarının olduğunu ve sosyal medya bağımlılığının yaygın olduğunu tespit etmiştir. Fakat ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığında, ocuk sayısı, teknoloji türleri ve kullanım amaçları gibi faktörler etkili olmakta ve bu faktörler aile içi ilişki ve dinamikleri anlamak adına önemli bir perspektif sunmaktadır.

5.2.2 Ebeveynlerin ocukların teknoloji kullanımı hakkındaki görüşleri

Katılımcılardan edinilen veriye göre çocuklarının ilk kullandıkları teknolojik aletin genellikle telefon ve tablet olduğunu göstermektedir. Bu durum, çocukların teknolojiyle erken yaşta tanıştığını ve bu cihazların ilk tercih edilen medya araçları olduğunu göstermektedir. Ayrıca Tablo1 incelediğinde, okul öncesi dönem çocukların en sık kullandığı görsel medya aracının da akıllı telefon olduğu görülmektedir. Aral ve Doğan-Keskin (2017) yaptıkları araştırmanın sonucunda; ebeveyn görüşlerine göre 0-6 yaş arasındaki çocuklarının %44,8'i cep telefonu, %43,1'i tablet, %21'i bilgisayar kullanmakta ve %70,2'si televizyon kullanmakta olduğunu tespit etmiştir. Görüşme yapılan tüm ebeveynlerin cep telefonu/ akıllı telefon sahibi oldukları bulgusu ve yine çocukların ilk tanıştıkları ve en sık kullandıkları teknolojik aletin telefon olması bize sosyal öğrenmeyi işaret eder. Sosyal ğrenme teorisine göre, çocuklar genellikle çevrelerindeki önemli bireyleri taklit ederler (şen, 2013; Töret ve zmen, 2014). Bu bağlamda, ebeveynlerin ve çocukların çevresindeki diğer rol modellerin sıkça telefon ve tablet kullanıyor olmaları, çocukların da benzer teknolojik araçları tercih etmelerini etkileyebilir. Ebeveynler ocukların teknolojiyle tanışma sebeplerini teknolojik aletlerin genellikle ilgi çekici olmaları, video izlemek ve ilk defa gördükleri için olduğu belirtilmiştir. Bu, ocukların teknolojiye olan ilgilerini ve bu cihazların çekici özelliklerini vurgulamaktadır.

Araştırma bulguları, akıllı telefon kullanan çocuklarda daha fazla problemli medya kullanımı olduğunu göstermektedir. Cep telefonlarının başlangıçta iletişim amacıyla kullanılmasına rağmen günümüzde çok amaçlı araçlar haline gelmiş ve özellikle akıllı telefonların internet erişimine dayalı kullanımı artmıştır böylece hızlı teknolojik gelişmelerle akıllı telefonlar iletişimden çok daha fazlasını sunan cihazlar haline gelmiştir. Bu durum, akıllı telefonların çocukların medya kullanım alışkanlıkları üzerinde potansiyel bir etkiye sahip olduğunu düşündürmektedir. Tablo 2'de bu durumu

desteklemekte ve bize katılımcıların çocuklarının problemleri medya kullanımına sahip olduğunu göstermektedir. Böylece, akıllı telefon kullanımı çocukların medya kullanımında belirli sorunların ortaya çıkabileceğine dair bir işarettir.

Çocuklar, teknolojik cihazlara aşırı bağımlılıkları nedeniyle zamanlarının büyük bir kısmını bu cihazlarla geçirme eğiliminde olabilirler. Bu durum, çocukların temel yaşam becerilerini, örneğin yemek yeme, giyinme veya kişisel bakım gibi günlük rutinleri gerçekleştirme konusunda yetersiz bırakabilir. Ayrıca, çocukların bu bağımlılıkları nedeniyle fiziksel aktivitelerden uzaklaşmaları ve daha az hareket etmeleri, obezite ve diğer sağlık sorunlarına zemin hazırlayabilir. Fiziksel aktivite eksikliği, çocukların genel sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilir ve obezite gibi sorunlara yol açabilir. Ayrıca, uzun süreli ekran zamanı, çocukların uyku düzenini etkileyebilir ve bu da genel sağlık ve zindelik üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir (Kol, 2021). Akıllı telefonların toplum üzerindeki etkilerini biyo-psiko-sosyal açıdan değerlendiren çalışmalar, bu cihazların kullanımındaki artışın bireylerin davranışları, alışkanlıkları, sosyal yapı ve kişilik üzerinde çeşitli etkilere neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu etkiler arasında pasiflik, agresiflik, özgüven eksikliği, sosyal uyumsuzluk gibi olumsuz özelliklerin gözlenmesi, akıllı telefon kullanımının artışıyla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca, bu cihazların kullanımının obsesif, bağımlı veya anti-sosyal özelliklere sahip olma eğilimini artırabileceği ve sık moral bozukluğu ile anksiyete ile ilişkilendirilebileceği belirtilmektedir (King ve ark., 2014).

Araştırma verileri üzerinden değerlendirildiğinde, ailedeki çocuk sayısı arttıkça çocukların problemleri medya kullanımının azaldığını göstermektedir. Bu, aile içindeki kardeş sayısının, çocukların medya kullanımını olumsuz etkileyebilecek faktörlerden biri olabileceğini düşündürülebilir. Tovey (2007), 21. yüzyılda artan "risk" algısıyla birlikte çocukların dışarıda oyun oynama faaliyetlerinin sınırlanmasının, ebeveynlerin çocuklarını sürekli olarak göz önünde tutma arzusu sonucunda çocukların teknolojik araçlarla olan ilişkisi artmıştır. Bu görüşü çalışmadaki bulguyla ilişkilendirebiliriz. Artan çocuk sayısı, ebeveynlerin her bir çocuğu sürekli olarak denetleme imkanının azalmasına neden olabilir. Bu durum, çocuklara daha fazla özgürlük tanıyabilir ve dışarıda oyun oynama gibi fiziksel aktiviteleri teşvik edebilir. Aynı zamanda, çocuklar arasındaki kardeş etkileşimi, teknoloji kullanımını dengeleyebilecek sosyal etkileşim fırsatları sağlayabilir. Çünkü Tablo 25, çocukların en fazla okul zamanı dışında teknoloji kullanma

eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu, çocukların teknolojiyi eğlence ve boş zaman etkinlikleri için tercih ettiğini göstermektedir.

Araştırma verilere göre, çocukların yaşları arttıkça problemli medya kullanım oranlarının da arttığı gözlemlenmektedir. Bu durum, çocukların medya kullanım alışkanlıklarının yaşa bağlı olarak evrimleşebileceğini ve yaşın, medya tüketimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir. Bu yaşa bağlı değişimin arkasındaki faktörlerin anlaşılması önemlidir. Çocuklar büyüdükçe, sosyal etkileşim, bağımsızlık arayışı, eğitim ve eğlence ihtiyaçları gibi pek çok faktör, medya kullanım alışkanlıklarını şekillendirebilir. Daha büyük çocuklar, öğrenme ve eğitim amaçlı medya içeriklerine daha fazla ilgi gösterme eğiliminde olabilirler. Ayrıca, yaştaki bu artış, arkadaş çevresi ve okul ortamındaki etkileşimlerle de ilişkilendirilebilir.

Araştırma bulguları, katılımcıların çocukların teknolojik aletlerle etkileşimine dair çeşitli görüşlere sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu görüşler, teknolojik aletlerin çocuklar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğu yönündedir. Özellikle, teknolojik aletlerin çocuklara öğretici olma ve zekâ gelişimini artırma konusunda olumlu bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Bu, Kılınç'ın (2015) çalışmasında ortaya çıkan bulgularla da uyumludur, çünkü ebeveynlerin teknolojiyi orta düzeyde faydalı bulduğu ve uygun programlarla kullanıldığında çocuklar için faydalı olduğuna inandıkları belirtilmiştir. Benzer şekilde, Küçüköğlü'nün (2013) çalışması, teknolojinin okul öncesi eğitimde kullanılmasının öğrenmeyi bireyselleştirme ve aktif öğrenmeyi teşvik etme konusunda etkili olduğunu belirtiyor. Bu, araştırmanın bulgularını destekleyen bir başka literatür örneğidir, çünkü teknolojinin çocukların dikkat, algılama ve kavrama yeteneklerini geliştirebileceği ve zekâ gelişimine katkı sağlayabileceği konusundaki görüşleri desteklemektedir. Ancak, diğer taraftan, literatürdeki çalışmalar teknolojinin olumsuz etkilerine de vurgu yapmaktadır. Özellikle, Özcan'ın (2018) ve Kol'un (2020) belirttiği gibi, aşırı ekran zamanının fiziksel sağlık sorunlarına, teknoloji bağımlılığına ve gelişimsel gecikmelere yol açabileceği önemli bir konu olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın bulgularıyla literatürdeki bu çalışmaları ilişkilendirerek, ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocuklar için teknoloji kullanımını dengeleme, içeriği kontrol etme ve sağlıklı rehberlik sağlama konusundaki rehberliğine dikkat çekilmiştir (Özcan, 2018; Kılınç, 2015; Küçüköğlü, 2013; Kol, 2021).

5.2.3. Ebeveynlerin çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkileri ve rehberlik rolleri

Okul öncesi dönem, 3 ve 6 yaş arasındaki çocukları içerir ve bu süre zarfında çocuğun gelişim hızı en yüksektir. Bu dönemde, 2 yaşında konuşmaya başlayan çocuklar, 3 yaşa geldiklerinde kendilerini ifade edebilme yeteneğine sahiptirler ve iletişim kurabilirler. Bu aşamada, birey genellikle ailesine bağımlıdır ve kendi kimliğini ve değerlerini oluşturmaya başlar. Davranışlarını şekillendirerek çevresine uyum sağlamaya çalışır. Bu süreçte, anne ve babaların etkileri, yaptırımları, ilişkileri, düşünceleri, korkuları ve olaylara tepkileri çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkiler. Aynı zamanda, aile içinde bulunan diğer aile bireyleri, örneğin babaanne ve anneanne gibi, önemli etki kaynakları olarak kabul edilir (Gür, 2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların sağlıklı gelişimi, aile ve ailedeki bireylerin teknoloji kullanımına yönelik tutumlarıyla yakından ilişkilidir. Bu dönemde, çocukların temel öğrenme deneyimleri aile içinde gerçekleşir. Anne ve babanın rolü ve tutumu, çocuğun gelişiminde en önemli etkenlerden biridir (Saltuk ve Erciyes, 2020).

Bu bölümde, ebeveynlerin teknoloji kullanımında aile faktörüne odaklanan sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirilmiştir. Genel olarak, ebeveynlerin çocukların teknolojik aletlerle etkileşiminde aktif bir rol oynadıkları ve çeşitli yönlendirme ve kısıtlamalar getirdikleri görülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına rehberlik etme konusundaki farkındalıkları, çalışmanın bulgularına göre oldukça yüksektir. Bu sonuçlar, benzer bir çalışma olan Kılınç (2015) tarafından yürütülen araştırmayla da paralellik göstermektedir. Kılınç'ın çalışmasında da ailelerin okul öncesi dönemdeki çocuklarının teknoloji kullanımında yönlendirici bir tutum sergilediği ve çocuklarına rehberlik ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular bize katılımcıların çocuklarının teknolojik alet kullanımını genellikle sınırladığını göstermektedir. Bu sınırlamalar genellikle belirli zaman dilimlerini ve ebeveynlerle birlikte kullanımı içermektedir, bu da ebeveynlerin teknoloji kullanımını kontrol etme ve dengeli bir kullanım ortamı sağlama çabalarını yansıtabilir. Tablo 30 ise, teknoloji kullanımının çocuklara ayrılan vakti nasıl etkilediğine dair bilgiler içermektedir. Katılımcılar arasında, sosyal medya bağımlılığı nedeniyle çocuklara ayrılan zamanın kısıtlandığını belirtenler bulunmaktadır. Buna karşılık olarak, teknoloji kullanımının vakit kısıtlamasına neden olmadığını savunanlar, özellikle çocuklarıyla birlikte zaman geçirdiklerini ve ebeveynlerin işlerini eve getirmemeyi en önemli gerekçe olarak öne sürmektedirler. Bu bulgular, ebeveynlerin çocukların teknoloji

kullanımını yönetme yaklaşımlarını ve teknoloji kullanımının çocuklara ayrılan zaman üzerindeki etkilerini göstermektedir. Özyürek'in (2018) araştırması, annelerin çocuklarına yönelik teknoloji kullanımı konusunda gösterdikleri ebeveynlik davranışlarını incelemiş ve annelerin teknoloji kullanım süresi konusunda çocuklarıyla iletişim kurarak, onları ikna etmeye çalıştığını ve aynı zamanda belirli kurallar koyduğunu göstermiştir. Bu, çocukların teknolojiyi bilinçli bir şekilde ve sınırlı bir süre içinde kullanmalarını sağlamak amacıyla yapılan bir ebeveynlik stratejisidir. Ayrıca, Mitchell, Finkelhor ve Wolak (2003) tarafından yapılan bir başka araştırma da ebeveynlerin çocukların ulaştıkları içerikleri seçme ve kontrol etme konusundaki rolünü vurgulamıştır. Ebeveynler, çocukların maruz kaldığı içerikleri denetleyerek olumsuz etkileri azaltmaya çalışmakta ve bu şekilde çocuklarının güvenliğini sağlamaktadırlar. Ancak, literatürdeki diğer çalışmalarda, ebeveynlerin çocuklarına yönelik rehberlik ve denetleme konusunda farklı sonuçlara ulaşıldığı da gözlemlenmektedir. Örneğin, Kırık (2014) tarafından yürütülen bir çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının internet aktivitelerini takip etmedikleri ve potansiyel zararlara karşı önlem almadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmada edindiğimiz veriler ebeveynlik pozisyonu, meslek, eğitim durumu ve aylık gelir durumu ile ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıklarının genel aile özelliklerinden ziyade bireysel tercihlere bağlı olduğunu düşünebiliriz. Farklı olarak, Oğuz ve Kutluca (2020), yaptıkları araştırmada okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerini incelemişlerdir ve analiz sonuçlarına göre, annelerin teknoloji kullanımına yönelik görüşleri, yaş, ilçe ve teknoloji kullanım sıklığı gibi faktörlere bağlı olarak belirgin bir şekilde değişim gösterirken, öğrenim düzeyi, çocuk sayısı ve gelir düzeyi gibi değişkenlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sarıyıldız'ın (2023) yaptığı çalışma okul öncesi dönemde çocuğu bulunan 260 çalışan anne katılımcı üzerinden yürütülmüş olup, çocuklardaki problemli teknoloji kullanımının çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Çalışma süresi, iş günlerinde çocukla kaliteli vakit geçirme, anne-baba-çocuk birlikte vakit geçirme, televizyon, akıllı telefon ve tablet kullanımı gibi faktörlerin çocuklardaki problemli teknoloji kullanımını etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca, çocukların problemli teknoloji

kullanımının anne yaşı, eğitim durumu, çocuk yaşı ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Ebeveynler, kendi kullandıkları teknolojik cihazların çocuklarının üzerinde potansiyel olumsuz etkilere neden olabileceğinin farkında olmalıdırlar. Çünkü ebeveynler, çocuklarına örnek teşkil ederler ve teknoloji kullanım alışkanlıkları, iletişim tarzları gibi davranışları çocuklar üzerinde etkileyebilir. Ebeveynlerin sürekli olarak teknolojik cihazlarla meşgul olmaları, çocukların duygusal bağ kurma süreçlerini etkileyebilir ve aile içi iletişimi zayıflatabilir (Mustafaoğlu vd., 2018). Bu nedenle ebeveynler, kendi teknoloji kullanımlarını gözden geçirerek çocuklarına sağlıklı bir örnek olmayı ve aile içi etkileşimleri güçlendirmeyi amaçlamalıdırlar. Tablo 19'daki görüldüğü üzere, ebeveynlerin sosyal medya bağımlılıkları ile çocukların problemli medya kullanımları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum, ebeveynlerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarının, çocukların medya kullanımında olumsuz etkiler yaratabileceğini düşündürmektedir. Kırık (2014)'ün yaptığı çalışma, 0-6 yaş aralığında çocuğu olan ailelerle gerçekleştirilen bir nitel araştırma olup, ebeveynlerin çoğunluğunun internete yoğun ilgi gösterdiğini tespit etmiştir. Bu durum, ebeveynlerin dijital davranışlarının çocukları üzerinde etkili olabileceği ve çocukların benzer davranışları sergileyebileceği konusunda daha fazla anlayış sağlamaktadır. Taklit dönemi, çocukların öğrenme sürecinde kritik bir aşamayı temsil eder. Bu dönemde, çocuklar çevrelerinde gözlemledikleri davranışları taklit ederek öğrenme sağlarlar. Taklit yoluyla, çocuklar konuşma, yürüme, jestler, mimikler ve diğer davranışları öğrenirler. Bu süreç, özellikle aile üyeleri ve çocuğun yakın çevresindeki insanları taklit ederek, onların davranışlarını benimseyerek gerçekleşir (Töret ve Özmen, 2014). Dil gelişimi açısından da kritik olan bu dönemde, çocuklar çevrelerindeki insanların konuşmasını taklit ederler. İlk kelimelerini ve cümlelerini taklit ederek, dil öğrenme becerilerini geliştirirler (Şen, 2013). Çocuklar, genellikle teknolojiyi kullanmak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, ebeveynlerle çocuklar arasındaki en fazla benzerlik oyun oynamak konusunda gözlemlenmiştir. Bu bulgular, aile içindeki etkileşimlerin ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin teknoloji kullanımında belirleyici olduğunu göstermektedir. Taklit dönemi ve teknoloji kullanımı arasındaki ilişkiyi değerlendirdiğimizde, çocukların ebeveynlerini teknolojiyi kullanırken gözlemleyerek, bu davranışları taklit etme eğiliminde olduklarını söyleyebiliriz. Ebeveynlerin teknolojiyi nasıl kullandığı, çocukların bu araçları

benimsemelerinde etkili bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle, çocuklar ebeveynlerini oyun oynarken veya etkileşimli bir şekilde teknolojiyi kullanırken gözlemleyerek, bu deneyimleri kendi oyunlarına veya etkileşimlerine entegre etme eğiliminde olabilirler. Bu durum, aile içindeki etkileşimlerin ve rol modellerin çocukların teknoloji kullanım alışkanlıklarını şekillendirmede kritik bir rol oynadığını vurgular. Ebeveynlerin, çocuklarına örnek olmak ve teknoloji kullanımını dengelemek için bilinçli bir şekilde yaklaşmaları önemlidir. Aile içindeki pozitif teknoloji kullanım alışkanlıkları, çocukların sağlıklı ve dengeli bir şekilde teknolojiyle etkileşim kurmalarına katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, çalışmamızın bulguları ebeveynlerin genel olarak çocuklarının teknoloji kullanımını denetleme, yönlendirme ve kısıtlama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Ancak, bu konuda farklılıklar da gözlemlenmiştir, bu da ebeveynlerin tutumlarının bireysel farklılıklara bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Bu durum, ebeveynlerin teknoloji kullanımı konusundaki bilinç düzeyini ve rehberlik stratejilerini geliştirmeleri adına önemli bir alanı işaret eder.

5.3. Öneriler

Araştırma bulgularına dayanarak uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Uygulayıcılara yönelik öneriler:

- Ebeveyn Bilinçlendirme ve Eğitim Programları: Ebeveynlere, teknolojinin erken yaşlarda çocukların hayatına entegre edilmesinin önemini vurgulayan ve uygun rehberlik stratejilerini içeren bilinçlendirme ve eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar, ebeveynlere teknolojinin çocuk gelişimine olumlu etkilerini anlatarak, uygun programlar kullanıldığında sağlanacak faydaları açıklamalıdır.
- Teknoloji Okuryazarlığı Seminerleri: Ebeveynlere, teknoloji okuryazarlığı konusunda seminerler ve kurslar düzenlenmelidir. Bu etkinliklerde ebeveynlere, teknolojinin farklı yönleriyle etkileşime geçme ve çocuklarına rehberlik etme konusunda pratik bilgiler sunulmalıdır.

- Çocuklara Yönelik Teknoloji Eğitimi: Ebeveynlere yönelik eğitimlerin yanı sıra, çocuklara yönelik teknoloji eğitimleri de düzenlenmelidir. Bu eğitimler, çocukların teknolojiyi bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanmalarına yönelik beceriler kazanmalarını hedeflemelidir.
- Ebeveyn-Çocuk İletişimini Güçlendiren Etkinlikler: Ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirmek amacıyla teknoloji odaklı etkinlikler düzenlenmelidir. Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte teknolojiyi kullanarak eğlenceli aktiviteler gerçekleştirebilir, bu sayede etkileşimlerini artırabilirler.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- Farklı Veri Kaynakları ile Detaylı Çalışmalar: Ebeveynlerin teknoloji kullanımı ve rehberlik yetkinlikleri hakkında daha detaylı ve farklı veri kaynaklarıyla desteklenen çalışmalar yapılmalıdır. Bu, daha güvenilir ve kapsamlı sonuçlar elde etmeye olanak tanıyacaktır.
- Ev Ortamını İnceleyen Çalışmalar: Çocukların teknoloji ile etkileşimini değerlendiren araştırmalar sadece eğitim ortamını değil, aynı zamanda ev ortamını da içermelidir. Ebeveynlerin evdeki rolü ve çocuklarına yönelik rehberlik stratejileri üzerine odaklanan çalışmalar önemlidir.

Bu öneriler, ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik daha bilinçli ve etkili bir rehberlik sağlamalarına yardımcı olabilir ve teknolojinin çocuk gelişimine olumlu etkilerini daha etkili bir şekilde değerlendirmelerine katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, A. (2010). İki boyutlu sosyal istenirlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Akkoyunlu, B. ve Tuğrul, B. (2002). Okulöncesi çocukların ev yaşantısındaki teknolojik etkileşimlerin bilgisayar okuryazarlığı becerileri üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 12-21.
- Aksaçlıoğlu, A. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*(21), 3-28.
- Aksoy, H. H. (2003). Eğitim Kurumlarında Teknoloji Kullanımı ve Etkilerine İlişkin Bir Çözümleme. *Eğitim, Bilim ve Toplum Dergisi* 1(4), 4-23.
- Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: An exploratory study. *Journal of American College Health*, 50, 21-26.
- Anlı, G. (2018). “İnternet bağımlılığı: Sosyal ve duygusal yalnızlık”. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2): 389-397.
- Aral, N., ve Doğan- Keskin, A. (2018). Ebeveyn bakış açısıyla 0-6 yaş döneminde teknolojik alet kullanımının incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 317-348.
- Ateş, M. A. ve Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2019). KKTC’de yaşayan 5-6 yaş çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 62-90.
- Ayaydın, A. (2016). *Eğitim psikolojisi* (14 bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın A. (2014). *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim*. Ankara: Pegem Yayınları
- Aksel, Ş. (2009). *Çocuk Suçluluğu ile ilgili psikolojik kuramlar. İçinde Gelişim Psikolojisi Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu*, Ş. Aksel ve T. Yılmaz Irmak (Ed). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Aksoy, P ve Baran, G. (2020). *Dil gelişimi içinde*, A. Köksal-Akyol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim II* içinde (s. 104-127). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bee, H., ve Boyd, H. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi* (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Bronfenbrenner, U., (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press
- Cirhinlioğlu, F., G. (2015). *Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı: okul öncesi dönem*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çakar, M. T. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin teknoloji kullanımlarının çocukların teknoloji kullanımı üzerine etkisi. İstanbul: Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Deniz, M. E. (Editor), (2019). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Delikanlı, B. (2019). *48-60 Aylık Çocukların teknolojik alet kullanım durumuna göre sosyal davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı.
- Doğan, A. (2010). Ekolojik sistemler kurami çerçevesinde akran zorbalığının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 149-162.
- Elverici, S. E. (2021). *Dil ve konuşma terapistlerinin otizmli çocukların eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik görüşleri* (Doktora Yeterlilik Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi .
- Erden, Ş. (2017). Duygusal Gelişim. Deniz, M.E. (Ed.) *Erken çocukluk döneminde gelişim* içinde (ss. 180-215). Ankara: Pegem Akademi.
- Eroğul, R. Ç. ve Yurtal, F. (2014). *Eğitim psikolojisi el kitabı*. Ankara: Mentis Yayıncılık.

- Furuncu, C., (2019). *Problemlili medya kullanım ölçeğinin türkçe formunun geçerlilik güvenirlilik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Gür, Ç., (Ed.), (2018), *Erken çocukluk döneminde gelişim*, (1. Basım), Ankara: Pegem Akademi
- Güzen, M. (2021). *Covid-19 pandemi öncesi ve pandemi sürecinde 4-6 yaş çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri ve ebeveyn rehberlik stratejilerinde görülen farklılıkların incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı.
- Kandır, E., H. (2016). Dijital çocukluğun esaretinden kaçış: doğa eğitimleri. *Ayrıntı Dergisi*; 3(36).
- Karaduman, M., A. (2020). Öğrenme ile ilgili temel ilke ve kavramlar. A. Yıldırım (ed.) *Erken çocuklukta öğrenme yaklaşımları içinde* (s. 1-19). Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (28). Ankara: Nobel.
- Karataş, Z. (2015). *Eğitim psikolojisi*. Adana: Karahan Kitapevi
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 3(1), 337-347.
- Kılınç, S. (2015). Okul öncesi çağındaki çocukların teknoloji kullanımı hakkında ebeveyn görüşlerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı.
- King, A. L. S., Valença, A. M., Silva, A. C., Sancassiani, F., Machado, S., ve Nardi, A. E. (2014). "Nomophobia": Impact of cell phone use interfering with symptoms and emotions of individuals with panic disorder compared with a control group. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 10, 28–35.

- Kol, S., (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21): 1-21.
- Kol, S., (2021). Erken çocuklukta bilgisayar kullanımı (7bsm). Ankara: Pegem Akademi.
- Konaş, Z. Ş. (2021). *Dijital hikâye geliştirme etkinliklerinin ebeveynlerin dijital ebeveynlik ve teknoloji kullanım tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Körükçü, Ö. (2020). Gelişim ile ilgili bilgilerin eğitime yansımaları. A. Köksal-Akyol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim (36-72 ay) içinde* (ss. 416-442). Ankara: Anı Yayıncılık
- Kubey, R., (2001). *Media Literacy in the information age, Current Perspectives*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Kuday, F. S. (2007). *Aile destekli kurum merkezli eğitim alan ve hiç okul öncesi eğitim almayan 3-6 yaş çocukların bilişsel gelişimlerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurtoğlu Erden, M. ve Uslupehlivan, E. (2021). Dijital Çağda Değişen Ebeveynlik Roller: Teknoloji Kullanımında Anne Babalar Rehber Mi Engel Mi Olmalı?. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51): 447-474.
- Küçüköğlu, B. (2013). *Okul öncesi eğitime yönelik bilgisayar destekli öğretim tasarımı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., & Wolak, J. (2003). The exposure of youth to unwanted sexual material on the Internet: A national survey of risk, impact, and prevention. *Youth & Society*, 34(3), 330-358.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z., & Özdiçler, A. R. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-21.

- Oğuz, B.N. ve Kutluca, A.Y. (2020). Okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 252-268.
- Oktaç, A. (2011). *Ana-baba okulu*, İstanbul: Remzi
- Öngider, N., (2013), Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki relationship between parents and preschool children, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Current Approaches in Psychiatry*, 5(4), s.420-440
- Özcan, F. (2018). Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocuklarda Teknoloji Kullanımı ve Sosyal Becerilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Yüksek lisans tezi). Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı.
- Özdemir, A. A. ve Ramazan O., (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Yıl: 2012, Sayı: 35, Sayfa: 157-173.
- Özkapı, M. (2021). Yetişkinlerde sosyal medya kullanımının depresyon ve sosyal kaygı düzeyleri ile ilişkisi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Özyürek, A. (2018). Okul Öncesi çocukların bilgisayar teknolojileri kullanımının annelerin görüşlerine göre incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 1-12.
- Pehlivan, H., (2014). *Oyun ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saçlı, A. (2009). Uluslararası çevre politikaları çerçevesinde çevre-teknoloji ilişkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Saltuk, M. C., Erciyes, C. (2020). Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4(2), 106-120.
- Sarıyıldız, F., M., (2023). Çalışan annelerin akıllı telefon bağımlılıkları ile çocuklarının problemli teknoloji kullanımı arasındaki ilişkide ebeveyn suçluluğunun aracılık

- rolünün incelenmesi (Doktora Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, öğrenme ve öğretim* (21. Baskı). 3-5. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Siyez, D., M., (Ed.), (2021). *Çocuk ve ergen gelişimi çok boyutlu bir bakış*, (1. Basım), Ankara: Pegem Akademi.
- Soylu, Y. (2020). Sosyal öğrenme kuramı ve erken çocuklukta uygulama alanları. G. Yıldırım ve G. Özyılmaz (editörler). *Erken çocuklukta öğrenme yaklaşımları* içinde (s. 70-97). Ankara: Pegem Akademi.
- Soylu, Y. Ve Meydan, B. (2021). Duygusal gelişim. Siyez, D., M. (Ed.). *Çocuk ve ergen gelişimi: çok boyutlu bir bakış* içinde (ss. 473-515). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, C. (2016). *Eğitim psikolojisi (Gelişim-Öğrenme –Öğretim)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şahin, C., ve Yağcı, M. (2017). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği- Yetişkin Formu: Geçerlilik Ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 523-538.
- Şen, M. (2013). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Tabachnick, B.G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Tovey, H. (2007). *Playing outdoors: spaces and places, risk and challenge*. McGraw-Hill Education (UK).
- Töret, G. ve Özmen, E., R. (2014). Erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda taklit becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(3) 51-66.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. Hane halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması (Ağustos2023). <https://data.tuik.gov.tr>

- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (Ağustos, 2016). <https://data.tuik.gov.tr>
- Tüzün, Ü. (2002). Gelişen iletişim araçlarının çocuk ve gençlerin etkileşimi üzerine etkisi. *Düşünen Adam*, 15(1), 46–50.
- Cömert, I. T., ve Kayıran, S. M. (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4), 166-170.
- Tunceli, H.İ., ve Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi, 3(12). *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press
- Yalçın, H. (2010). Çocuk gelişimi. Ankara: Nobel Yayın.
- Yazgan-İnanç, B., Kılıç-Atıcı, M., ve Bilgin, M. (2020). *Gelişim psikolojisi I* (16.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., ve Koçak, N. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Eğitim Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 133-143.
- Yıldız İ, ve Kanak M. (2021). Çocukların dijital teknoloji kullanımı ve ebeveyn yaklaşımları: kesitsel bir çalışma. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(2), 306-314.
- Yıldırım, A. ve k, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.bsm). Ankara: Seçkin
- Yüksel, Z., Öncü, B., (2017). Geçmişte kurum bakımında kalmış bireylerin kurum bakımı deneyimlerine ilişkin özellikleri ve bağlanma biçimlerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27 (2), 63-77.

EKLER

EK1: Görüşme Soruları

Bölüm I: Kişisel Bilgiler

Veri toplama aracının bu bölümünde demografik bilgilerle ilgili 8 soru yer almaktadır. Bu sorulara ilişkin cevaplarınızı (X) işareti ile belirtiniz.

1. Kaç çocuğunuz var:
2. Çocuğunuz kaç aylık: () 35 ve altı () 36-42 () 43-48 () 49-54 () 55-60 () 61-66 () 67-72
3. Ebeveynlik Pozisyonunuz: Anne () Baba ()
5. Yaşınız:
6. Mesleğiniz: (Lütfen belirtiniz
.....)
7. Öğrenim durumunuz: () Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul
() Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü
8. Ailenizin TOPLAM Aylık Geliri: () 800 ve altı () 801-8000 () 8001-16000
() 16000 ve üstü

Bölüm II.

Değerli ebeveynler,

Bu çalışma 4-6 (48-72 ay) yaş arası çocuğa sahip ebeveynlerin, çocuklarının teknoloji kullanımı hakkındaki görüşleri ile teknolojik aletleri kullanma sıklıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi

amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi sizlerin sorulara vereceği samimi cevaplara bağlıdır. Bu sebeple her soruyu özenle cevaplamanız çok önemlidir.

a) Ebeveynlerin teknolojik aletleri kullanma alışkanlığını anlamaya yönelik sorular

Soru I. Hangi teknolojik aletlere sahipsiniz?

- a. Tablet ()
- b. Bilgisayar ()
- c. Oyun Konsolu ()
- d. Diğer ()

Soru II. Teknolojik aletleri daha çok hangi amaçla kullanmaktasınız?

- a. Eğitim ()
- b. Oyun ()
- c. İş ()
- d. Diğer ()

Soru III. Sizin teknolojik aletleri kullanma sıklığınız ne kadar? Günün hangi zaman diliminde kullanıyorsunuz? Neden?

b) Ebeyenlerin gözünden, çocukların teknolojik aletleri kullanma alışkanlığını anlamaya yönelik sorular

Soru I. Çocuğunuz ilk olarak hangi teknolojik alete ilgi duymaya başladı ve niçin?

Soru II. Çocuğunuzun teknolojik aleti kullanma sıklığı nedir ?

- a. Günlük 1 saat ve altı ()
- b. Günlük 1 saat ve 3 saat arası ()
- c. Günlük 3 saat st ()

Soru III. Çocuğunuz teknolojik aletleri günün hangi zaman diliminde kullanmaktadır? Neden?

Soru IV. Çocuğunuzun kullandığı teknolojik aletlerin çocuğunuz üzerinde olumlu yada olumsuz etkileri olduğunu dğnyor musunuz? Nasıl?

Soru V. Çocuğunuz teknoloji aletlerinin kullanımını sınırladığınız zamanlar oluyor mu oluyorsa nasıl sınırlandırıyorsunuz?

Soru VI. Çocuklar için doğru teknoloji kullanımı nasıl olmalı ? Çocuğunuzu bu konuda desteklemek için ne yapıyorsunuz?

b) Ebeveynler ile çocuklarının teknolojik alet kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik sorular.

SoruI. Siz teknolojik bir alet kullandığınızda çocuğunuzun tepkisi nasıl olmaktadır?

Soru II. Sizin ve çocuğunuzun teknolojik alet kullanımı arasında bir benzerlik ya da farklılık görüyor musunuz? varsa bu benzerlik ve farklılıkları açıklayınız?

Soru III. Teknolojik alet kullanmanız çocuğunuza ayıracağınız vakti kısıtlıyor mu?

EK 2 – PROBLEMLİ MEDYA KULLANIM ÖLÇEĞİ (Kısa Form)

“GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI” terimini, çocuğunuzun kullandığı, ekranı olan herhangi bir araç için kullanıyor olacağız. Aşağıdaki ankette “GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI” terimini her gördüğünüzde, çocuğunuzun kullandığı, aklınıza gelebilecek her türlü teknolojik aygıtı düşünün. Örneğin;

- Televizyon
- Tablet
- Akıllı telefon/cep telefonu
- Bilgisayar
- Dizüstü bilgisayar
- Playstation gibi

Çocuğunuzun son 1 aydaki davranışlarını göz önüne alarak, uygun olan cevabı yuvarlak içine alınız.

1. Çocuğum görsel medya araçlarını gizli gizli kullanıyor.					
2. Çocuğumun düşündüğü tek şey görsel medya araçlarıymış gibi geliyor.					
3. Çocuğumun medya araçlarını kullanmasını engellemek gerçekten zor.					
4. Çocuğum kötü bir gün geçirdiğinde sanki moralini düzeltecek tek şey görsel medya araçları oluyor.					
5. Çocuğumun görsel medya araçları kullanması aile için sorun yaratıyor.					
6. Çocuğumun görsel medya araçlarını bırakıp geçirmek istediği süre devamlı artıyor.					
7. Görsel medya araçları çocuğumu motive eden şey gibidir.					

8. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında hayal kırıklığına uğruyor geriliyor.					
9. Çocuğumun görsel medya araçları kullanma aile etkinliklerimize engel oluyor.					

Çocuğunuzun en sık kullandığı GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI nelerdir? (**okulda ya da ödev yapmak için kullandığı zamanları göz önüne almayınız**)

- ☐ Televizyon
- ☐ Akıllı telefon/cep telefonu
- ☐ Tablet
- ☐ Bilgisayar/Dizüstü Bilgisayar
- ☐ PlayStation
- ☐ Elde taşınabilir video oyun cihazı
- ☐ Diğer (lütfen yazın):

EK 3: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu (SMBÖ-YF)

AÇIKLAMA: Aşağıda internette sosyal medya kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine X işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.						
① Bana Hiç Uygun Değil ② Bana Uygun Değil ③ Kararsızım						
④ Bana Uygun ⑤ Bana Çok Uygun						
1	Sosyal medyayı gerçek dünyadan bir kaçış olarak görüyorum.	①	②	③	④	⑤
2	Sosyal medyada planladığımdan daha uzun süre kalırım.	①	②	③	④	⑤
3	Kendimi mutsuz hissettiğim zamanlarda sosyal medyada olmak beni rahatlatır.	①	②	③	④	⑤
4	Sosyal medyada çok zaman geçirdiğimden işlerimi aksatıyorum.	①	②	③	④	⑤
5	Sosyal medyaya gerekmedikçe girmem.	①	②	③	④	⑤
6	Sosyal medya yüzünden verimliliğimin azaldığını fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
7	Sosyal medyada çok zaman geçirdiğim için çevremdekiler beni eleştirirler.	①	②	③	④	⑤
8	Sosyal medyayı kullanırken biri beni rahatsız ettiğinde sinirleniyorum.	①	②	③	④	⑤
9	Sosyal medyada iken kendimi özgür hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
10	Sabah uyandığımda ilk işim sosyal medyaya girmek olur.	①	②	③	④	⑤
11	Sosyal medya kullanmayı sevmiyorum.	①	②	③	④	⑤
12	Güncel olaylardan haberdar olmak için sosyal medyadan ayrılamıyorum.	①	②	③	④	⑤
13	Çevremde birileri varken bile, sosyal medyada olmayı tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
14	Özel bazı duyuruları görebilmek ya da paylaşabilmek için sosyal medyada daha çok zaman geçiriyorum.	①	②	③	④	⑤
15	Sosyal medyadan dolayı aile üyelerini ihmal ettiğim olur.	①	②	③	④	⑤
16	İnsani amaçlı sosyal projelerde yer almak için sosyal medyayı kullanmaktan kendimi alamıyorum.	①	②	③	④	⑤
17	Sosyal medyada bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	①	②	③	④	⑤
18	Sosyal medyadaki arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlıklara tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
19	Sosyal medya gruplarıyla iletişim halinde olabilmem için sosyal medyayı daha uzun süre kullanırım.	①	②	③	④	⑤

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Arife ÖĞ

Yabancı Dil: B2

EĞİTİM BİLGİLERİ:

2013-2014, Anadolu Üniversitesi /Eğitim Fakültesi/Eğitim Bilimleri Bölümü/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

2014-2017, Yıldız Teknik Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı.

2020-2023, Anadolu Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü/Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (YL) (TEZLİ)

İŞ BİLGİLERİ :

2017 -2018 , Özel eğitim öğretmeni, Meb

2018-Halen , Psikolojik Danışman/Rehberlik Öğretmeni, MEB